

De V-LAB Express

Handleiding voor begeleiders en docenten

1

Jan Durk Tuinier

Stichting Vredeseducatie
Peace Education Projects

*Een grootvader wandelt met zijn kleinkind langs de rivier.
Het kind vraagt: 'Grootvader, u kijkt zo bezorgd. Wat is er?'
De oude man zucht en antwoordt: 'Ik heb twee honden in mijn hart die met elkaar strijden'.
'Hoe heten die honden grootvader?'
'Haat en liefde', antwoordt hij.
Het kind kijkt naar hem op: 'Wie gaat er winnen?'
'De hond die ik voed', zegt grootvader.*

Parabel uit de Soefi islam: www.charterforcompassion.org

© 2025 Stichting Vredeseducatie Utrecht

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Het is voor scholen en instellingen toegestaan om de werkvormen en teksten voor intern gebruik uit deze handleiding te kopiëren.

Inhoudsopgave

Welkom in De V-LAB Express	4
1. Burgerschapsonderwijs in het onderwijs	5
2. Theoretisch uitgangspunt van de V-LAB Express	6
3. Democratie onderzoeken in een Laboratorium en maken in een fabriek <i>Achtergrond, doelen en uitgangspunten van de Interactieve Methodiek</i>	8
4. Thema's in de V-LAB Express <i>Diversiteit</i> <i>Vrijheid</i> <i>Gelijkheid</i> <i>Pesten en plagen; praten of vechten</i> <i>Conflicten en macht</i> <i>Solidariteit</i> <i>Vrede maken</i>	12
5. Doelstellingen en didactische uitgangspunten	13
6. Het bezoek aan de tentoonstelling	15
7. Voorbereidingsactiviteiten <i>1. Wie ben ik? Wie ben jij?</i> <i>2. Verhalen verbeelden</i> <i>3. De Gouden Regel</i>	17
8. Verwerkingsactiviteiten <i>1. Maak je eigen voorpagina</i> <i>2. Het certificaat</i> <i>3. Wie ben jij? Waar zit jij in de boom?</i> <i>4. Wie is de baas over mij?</i> <i>5. Zweedse activiste stopt uitzetting vluchteling in vliegtuig</i> <i>6. Maak vrienden!</i> <i>7. Inburgeringstips voor nieuwkomers in ons land</i> <i>8. Wat is vrede?</i> <i>9. Vrede maken kan iedereen, altijd, overal...</i> <i>10. Wat vergroot of verkleint jouw vrijheid?</i>	31
Colofon	57

Welkom in de V-LAB Express!

De meeste mensen verlangen ernaar om in een vreedzame samenleving te leven. Een samenleving waar rechten worden gerespecteerd en kinderen en jongeren niet worden gepest. Een veilige plek waar iedereen verantwoordelijk wil zijn voor de vrijheid van zichzelf en van de ander. Zo'n samenleving vraagt inzet van alle mensen, elke dag weer.

Beter praten dan vechten

In een democratie hebben mensen verschillende meningen, belangen, idealen en levensovertuigingen. Dat levert een bruisende maatschappij op maar het geeft ook veel spanningen en conflicten. In een democratie gelden argumenten in plaats van dreigementen. Praten in plaats van vechten. Er worden afspraken, regels en wetten gemaakt om vreedzaam samen te leven. Dat lijkt allemaal vanzelfsprekend, maar dat is het niet. Democratie is mensenwerk en moet ontdekt en geoefend worden door kinderen en jongeren. Dat kan in de tentoonstelling de V-LAB Express.

Democratie onderzoeken

De tentoonstelling gaat over thema's als conflicten en mach, maar ook over vrijheid, elkaar steunen en zelf vrede maken in je eigen leefwereld. Gaandeweg ontdekken de bezoekers dat de tentoonstelling over henzelf gaat. Over hun eigen idealen, hoop, normen, houding en keuzen. De tentoonstelling is bedoeld voor kinderen en jongeren van 10 – 18 jaar in het onderwijs en jeugd- en jongerenwerk. In de V-LAB Express werken de bezoekers in tweetallen aan de hand van een routekaart waarop meningen en antwoorden worden genoteerd. Na het bezoek ontvangen zij een certificaat waarin de keuzen op een van de werkvormen zijn verwerkt.

4

Tournee door het grensgebied

De V-LAB Express is ontwikkeld door Stichting Vredeseducatie en reist door het grensgebied van Duitsland en Nederland. In deze handleiding beschrijven we enkele achtergronden, de doelstellingen van burgerschapsonderwijs en enkele verwerkingssuggesties. Omdat kinderen en jongeren de tentoonstelling bezoeken vanuit de school, de club, kerk of jongerencentrum, gebruiken we in deze handleiding de woorden leerlingen, kinderen, deelnemers, jongeren, onderwijsgeevenden, leraren en begeleiders door elkaar. Tot slot willen we benoemen dat we dit project vanuit de Nederlandse situatie beschrijven, maar ons best gedaan hebben om ons in te leven in de Duitse situatie.

We wensen alle gebruikers heel veel plezier toe!

Reacties van kinderen, jongeren en begeleiders worden op prijs gesteld.

Jan Durk Tuinier

(sociaal pedagoog en algemeen secretaris Stichting Vredeseducatie)

1. Burgerschapsonderwijs in het onderwijs

Burgerschapsonderwijs heeft een plek op alle scholen in projecten of als onderdeel van vakken als geschiedenis en levensbeschouwing. Kinderen en jongeren onderzoeken de democratische samenleving en ontdekken hoe zij daar zelf een actieve rol in kunnen hebben.

Pluriformiteit

Duitsland en Nederland zijn een voorbeeld van pluriforme democratieën, wat betekent dat mensen in alle opzichten verschillend zijn. Dat is plezierig, omdat mensen heel veel vrijheid hebben om zelf te kiezen hoe ze willen leven. Het kan ook ingewikkeld worden: belangen, wensen, normen en waarden in de maatschappij kunnen botsen. Dat is op zich geen probleem, het hoort allemaal bij een democratie in wording.

In een democratie zijn wel veel conflicten, maar er zijn ook veel manieren en procedures om deze conflicten op een vreedzame manier op te lossen. Dat gaat echter niet vanzelf. Juist daarom is burgerschapsonderwijs bedacht, waarin kinderen en jongeren de basisprincipes van onze democratie onderzoeken en in hun eigen omgeving in de praktijk kunnen brengen.

Diversiteit

Onze democratie heeft twee kernmerken die eruit springen.¹ Het eerste is 'diversiteit' en kan feitelijk worden vastgesteld. Het is de uitkomst van een ontwikkeling van de afgelopen eeuwen. Een multiculturele samenleving die bruist van activiteit, die levendig is en die nogal wat conflicten kent, maar waar mensen ook verdraagzaam naar elkaar kunnen zijn.

Gelijkheid

Het andere kenmerk van democratie is 'gelijkheid'. Dat is geen gegeven, maar een keuze. Er is in de geschiedenis veel strijd gevoerd om gelijkheid voor alle burgers wettelijk te verankeren. 'Iedereen is voor de wet gelijk en moet in gelijke gevallen gelijk behandeld worden in ons land', zo luidt artikel 1 van de Nederlandse Grondwet en artikel 3 des Deutschen Grundgesetzes. Discriminatie vanwege leeftijd, geslacht, seksuele voorkeur, huidskleur, geloof en levensbeschouwing of welke reden dan ook, is verboden. Gelijkheid voor de wet, maakt dat we in een rechtsstaat leven waarin burger beschermd worden voor willekeur van de overheid en voor allen de wet geldt.

Samenwerken

Aan diversiteit en gelijkheid kunnen we ook nog de kenmerken 'vrijheid' en 'solidariteit' toevoegen. Niemand leeft alleen maar voor zichzelf. Samenwerken zit in het DNA van mensen, het is de reden voor het evolutionaire succes van de mensheid. Dat samenwerken komt mensen niet aanwaaien, je moet het in de praktijk van alledag oefenen en versterken.²

Burgerschap betekent dat we al deze kernmerken van democratie met kinderen en jongeren gaan onderzoeken. Zo ontdekken we samen wat onze bijdrage aan de samenleving kan zijn.

¹ SAVATER, F. (2009). Vrijheid, Gelijkheid, Burgerschap: zakwoordenboek voor mensen van morgen. *Bijleveld, Utrecht*.

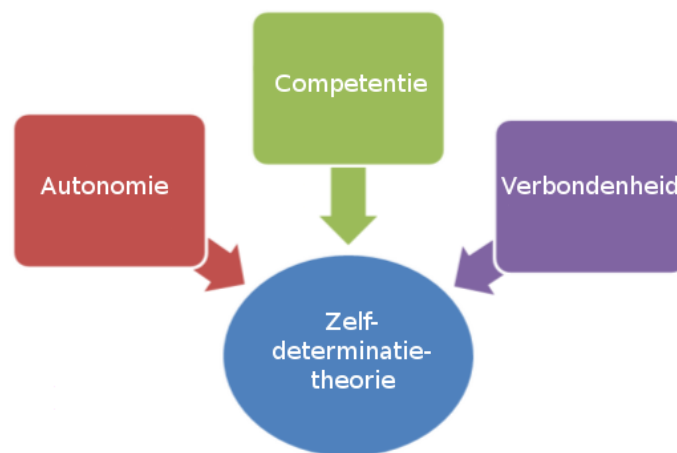
² TUINIER, J.D. (2019). Teken voor vrede: 100 manieren om de wereld mooier te maken. *Vredeseducatie, Utrecht*.

2. Theoretisch uitgangspunt van de V-LAB Express

Het belangrijkste theoretische uitgangspunt van de V-LAB Express is ontleend aan de zelfbeschikkingstheorie³ van Deci en Ryan (2002). Mensen hebben drie aangeboren psychologische basisbehoeften die hen, als ze er voldoende bevredigd in worden, gelukkig kunnen maken in hun gemeenschap. Wanneer niet of onvoldoende aan deze behoeften kan worden voldaan, ontstaat frustratie en worden mensen in groei en ontwikkeling belemmerd.

Perspectief

Deze theorie kan toegepast worden op alle sectoren in de maatschappij. Ze geldt voor mensen van alle leeftijden en ze biedt mogelijkheden om democratisch burgerschap in het onderwijs versterken.

De drie basisbehoeften die het welbevinden van mensen beïnvloeden.

Autonomie

Het is de drang van mensen om eigen keuzen te maken en hun eigen leven te bepalen. Dit gaat verder dan onafhankelijk zijn van anderen. Het draait veeleer om individuele vrijheid en zelfbeschikking in je eigen omgeving.

In de V-LAB Express hebben de leerlingen zelf de regie bij het uitvoeren van de werkvormen. Er is ruimte voor kritische vragen, veel opdrachten kunnen op een eigen manier worden verwerkt en het onderzoek naar hun eigen mening en mogelijkheden om bij te dragen aan een vreedzame samenleving, staan centraal.

Verbondenheid

Hier gaat het om het universele verlangen naar interactie en verbinding met andere mensen en de aarde. Het omvat ook de behoefte om bij andere (groepen) mensen te horen en voor anderen te zorgen.

In de V-LAB Express onderzoeken leerlingen hun wortels, hun 'thuis' en ze stellen zich de vragen: 'Waar hoor ik bij?' en: 'Voor wie wil ik er zijn?' Ze kunnen ontdekken dat hun identiteit zich ontwikkelt in relatie tot anderen binnen een geschiedenis, cultuur, tradities en gedeelde waarden.

³ Deci, E. en RYAN, R. Overview of Self-Determination Theory: An Organismic Dialectical Perspective, in *Handbook of Self-Determination Research*, pp. 3-34, Rochester, 2002.

Competentie

Dat is de behoefte om iets te kunnen en jezelf te versterken. Iedereen kent de ervaring om een vaardigheid te ontdekken, te oefenen, te beheersen en dan te genieten van het resultaat.

In de V-LAB Express kunnen leerlingen vaardigheden oefenen en daar samen met anderen plezier aan beleven. Het is leuk en interessant om te onderzoeken of vrijheid zonder regels mogelijk is, of hoe jijzelf vrede kunt maken.

Wat kunnen we in het onderwijs van de zelfbeschikkingstheorie leren?

- Bij het vergroten van de autonomie van een leerling neemt de eigen motivatie (intrinsieke motivatie) toe.
- Een leerling die vanuit zichzelf gemotiveerd is, kan werken vanuit zelfvertrouwen en nieuwe vaardigheden ontwikkelen.
- Wanneer de autonomie van de leerling wordt ingeperkt, zal hij of zij sterker van buitenaf gemotiveerd moeten worden (extrinsieke motivatie).
- Het verlangen naar zelfstandigheid zit in alle mensen, maar iedereen ontwikkelt het in een eigen tempo. Karakter, thuissituatie en andere omgevingskenmerken bepalen dat tempo.
- Mensen kunnen niet bestaan zonder andere mensen. We ontmoeten elkaar, kunnen waarden en zingeving delen en oefenen in vreedzaam samenleving.

7

3. Democratie onderzoeken in een Laboratorium en maken in een fabriek

Achtergrond, doelen en uitgangspunten van de Interactieve Methodiek

In de reizende tentoonstellingen van de Stichting Vredeseducatie wordt met hoofd, hart en handen gewerkt, kinderen en jongeren discussiëren met elkaar en het is een levendige boel. De tentoonstellingen De Democratiefabriek en de V-LAB Express hebben, net als projecten in tien Europese landen, een interactieve methodiek. Ontdekken, beleven en handelen zijn kernwoorden. De werkvormen zijn zelfsturend, wanneer nodig zelfcorrigerend en gericht op discussie en dialoog. In dit onderdeel beschrijven we enkele achtergronden van de interactieve tentoonstellingsmethodiek.

Verdraagzaamheid

Verdraagzaamheid is in een democratische samenleving een belangrijke deugd. Want de verschillen tussen mensen leveren een pluriforme en bruisende maatschappij vragen om een houding van respect. Verdraagzaamheid is de bereidheid om als burgers in harmonie samen te leven met mensen die een andere religie, opvattingen of gewoonten en een ander wereldbeeld hebben. Zelfs als mensen tegengestelde waarden hebben of afkeurenswaardig gedrag vertonen, kunnen we nog verdraagzaam zijn. Onbegrensd is dat niet, want voor iedere burger gelden de grenzen van de wet. Verdraagzaamheid vraagt inspanning en maakt het mogelijk dat mensen met elkaar kunnen samenwerken, ook al leven ze vanuit verschillende overtuigingen.

Kritiek verdragen

Verdraagzaamheid wil niet zeggen dat burgers geen kritiek op elkaar mogen hebben. Het hoort nu eenmaal bij democratie dat mensen, persoonlijk of als lid van een groep, gekwetst kunnen worden door de woorden of door het gedrag van de ander. Verdraagzaamheid en respect zijn wederkerig: ik geef de ander de ruimte het leven naar eigen inzicht in te richten en tegelijkertijd wil ik de ruimte krijgen om hetzelfde te kunnen doen.

Het gaat over jezelf

Zo op het eerste gezicht behandelt de interactieve tentoonstelling allerlei maatschappelijke problemen, maar de bezoekers merken al snel dat het om henzelf gaat. Om hun eigen wereldbeeld, twijfels, meningen en ambities die ter discussie worden gesteld. De werkvormen en de thema's zijn vaak verrassend. Soms zijn ze oncomfortabel en een enkele keer zelfs irritant. Dat doen we bewust om jongeren, die overigens ook zelden hun opvattingen verbloemen, uit te dagen om tot leren te komen.

De V-LAB Express

Leren is 'veronzekeren'

Door de vele confrontaties in korte tijd, maken we jongeren in de tentoonstelling soms onzeker. We dringen erop aan om de 'comfort zone' te verlaten en stap voor stap nieuwe inzichten en meningen te vormen en vaardigheden te oefenen. Jongeren zappen en surfen op een interactieve wijze door de tentoonstelling heen en leggen verbanden tussen nieuwe en reeds aanwezige kennis, sluimerende meningen en nieuwe handelingsalternatieven. Op die manier is er ruimte is voor weten (kennis), kunnen (vaardigheden) en willen (houdingen).

Democratie maken

Werken in de V-LAB Express betekent grenzen van meningen opzoeken en de jongeren uitdagen hier een eigen mening te vormen. Niet de feitelijke of objectieve kenmerken van de democratie staan hier centraal, maar de grenzen waardoor de democratie permanent in beweging is. Op deze wijze 'maken jongeren democratie'. Ze maken zich de democratie eigen door het te doen. We spreken daarom liever van 'democratie in wording', want deze manier van samenleving vraagt voortdurend onderhoud en is nooit af.

De V-LAB Express

De Democratiefabriek

De rol van de begeleider

Het leerproces in de interactieve tentoonstellingen heeft gevolgen voor de relatie tussen de onderwijsgevende of de begeleider en de jongeren. De begeleider heeft het leerproces niet meer van voor tot achter onder controle. Dat hoeft ook niet omdat de leerkracht geen alleswetend orakel is, maar partner in het leerproces. Hij luistert naar de leerlingen, stelt onderzoekende vragen en vat antwoorden samen zodat er een nieuwe conclusie getrokken kan worden. De interactieve werkwijze is voor de leerlingen zeer motiverend. Op de juiste wijze uitgedaagd, vinden jongeren het boeiend om hun opvattingen en waarden te onderzoeken. We weten uit ervaring dat de meeste begeleiders en leraren er ook van genieten: er is geen groter genoegen dan kinderen en jongeren die met plezier leren.

Waarden verhelderen

Het gaat in de V-LAB Express niet alleen om het overdragen van basale democratische waarden, maar vooral om het verhelderen van die waarden. Burgers hebben in een proces van tientallen jaren afspraken gemaakt over gelijke rechten en gelijkheid van kansen en deze vastgelegd in de grondwet, samen met andere rechten zoals de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst en politieke overtuiging. Deze rechten maken mensen voor elkaar verantwoordelijk. In de tentoonstelling is ruimte om deze waarden te onderzoeken en desgewenst ter discussie te stellen. Het komt ook voor dat jongeren bepaalde democratische waarden verwerpen. Ook dat mag in een democratie. Er is echter geen ruimte voor geweld, intimidatie, haat zaaien of discriminatie. Zo werkt democratie.

De Democratiefabriek

Onderzoek interactieve methodiek

De interactieve methodiek is uitvoerig getest in het Fort van de Democratie in Utrecht, dat een project is van de Stichting Vredeseducatie. In de jaren 2011 - 2012 zijn onderzoeken uitgevoerd vanuit de Programmagroep Sociale Psychologie van de Universiteit van Amsterdam⁴. Uit het onderzoek blijkt dat jongeren, die de tentoonstelling in het Fort van de Democratie hebben bezocht, na afloop meer kennis over democratie en democratische opvattingen hebben.

De jongens leren het meest. Dat komt doordat de meisjes op deze leeftijd gemiddeld verder zijn in hun ontwikkeling en bij binnenkomst al een “pakket democratische opvattingen bij zich hebben”. Interessant is wel dat jongens en meisjes op een gelijk niveau de tentoonstelling weer verlaten. Het is de jongens blijkbaar gelukt om hun achterstand in te lopen. Hoewel het in het Fort van de Democratie om een andere tentoonstelling gaat, maar wel met dezelfde interactieve methodiek, is het alleszins gerechtvaardigd om dezelfde ambities en soortgelijke verwachtingen te hebben voor de V-LAB Express.

10

Het democratielAB in Den Haag is ook ontwikkeld vanuit de interactieve methodiek.

Bronnen

- Bloom, B.S. (1956). Taxonomy of Educational Objectives, Handbook. David McKay Co Inc, New York.
- Council of Europe. (2008). White Paper on Intercultural Dialogue “Living together as equals in dignity”. www.coe.int/dialogue
- EHRA (2009) Human Rights Education in the school system of Europe, Central Asia and North America: Good Practice. EHRA-OSCE/Unesco. www.hrea.org
- Feddes, A. R., Huijzer, A., van Ooijen, I., & Doosje, B. (2019). Fortress of democracy: Engaging youngsters in democracy results in more support for the political system. Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology, 25(2), 158.
- Freire, P. (1985). The politics of education : culture, power, and liberation. South Hadley, Mass.: Bergin & Garvey.
- Freire, Paulo, and Ana Maria Araújo Freire. (1997). Pedagogy of the heart. New York: Continuum.
- Imelman, J.D. (1985) Inleiding in de pedagogiek. Noordhoff, Groningen

⁴ Download het artikel hier: <https://psycnet.apa.org/record/2019-25195-005>

- Ooijen, I. van. en Tuinier, J.D. et al (2011). Het Fort van de Democratie WERKT! Samenvatting onderzoek naar leereffecten. Vredeseducatie, Utrecht.
- Pohl, M. (2000). Learning to Think, Thinking to Learn: Models and Strategies to Develop a Classroom Culture of Thinking. Brownlow Education, Cheltenham.
- Savater, Fernando. (2009). Vrijheid, Gelijkheid, Burgerschap: zakwoordenboek voor mensen van morgen. Bijleveld, Utrecht.
- Tuinier, J.D. en Visser, G. (2003). Learning for change: interactive exhibition Fortress De Bilt. Vredeseducatie, Utrecht.
- Tuinier, J.D. en Visser, G. (2009). Jongeren maken democratie. Vredeseducatie, Utrecht.

De V-LAB Express

4. Thema's in de V-LAB Express

Diversiteit

Identiteit wordt bepaald door de kenmerken waar we mee geboren zijn en alle ervaringen in een gemeenschap. De uiterlijke kenmerken, angsten, hoop en vertrouwen, ambitie, cultuur, levensstijl en levensbeschouwing. Imago is het beeld wat andere mensen van ons hebben. Jezelf leren kennen, dat is nodig om te kunnen bouwen aan de democratie. Wat zijn je meningen en hoe ben je er aan gekomen? Wat is belangrijk in je leven?

Vrijheid

Democratie betekent vrijheid. Je mag je mening zeggen en meepraten is toegestaan, iedereen kan meedoen, je mag geloven wat je wilt. Ontdek zelf welke afspraken en regels nodig zijn om vrij te kunnen zijn.

Gelijkheid

Is iedereen gelijk? Is iedereen anders? Jongeren onderzoeken de betekenis van artikel 3 van de Grondwet. Dat wordt het Gelijkheidsbeginsel of Discriminatieverbod genoemd. "Mensen moeten gelijk behandeld worden in gelijke gevallen. Het mag niet uitmaken wat voor kleur je huid is, wat je afkomst is en of je gelovig bent of niet."

Pesten en plagen; praten of vechten

Plagen is je vriend voor de gek houden, het overkomt iedereen wel eens en iedereen kan er om lachen. Pesten is met opzet kwetsen en pijn doen, het overkomt steeds dezelfde persoon en niet iedereen vindt het leuk.

Conflicten en macht

Conflicten worden van alle kanten bekeken. Wat weegt het zwaarst? Je vriendschap of het resultaat? Wat is je plan? Deelnemers kunnen kiezen voor een compromis, je zin doordrijven, onderhandelen of een win-win situatie.

Solidariteit

Hoe kun je een ander steunen? Kun je erop vertrouwen dat je zelf geholpen wordt, als je het nodig hebt. Hoe zwaar is het om iemand te helpen? Dit zijn vragen doe bezoekers met elkaar onderzoeken en een eigen mening kunnen vormen.

Vrede maken

Heb je vijanden? Wat betekent vrede voor jou? Ontdek hoe jezelf vrede kunt maken in jouw leefwereld. En ook wat moed is en nee zeggen tegen onrecht.

5. Doelstellingen en didactische uitgangspunten

Algemene doelstelling

De V-LAB Express daagt kinderen en jongeren uit om hun persoonlijke grenzen en mogelijkheden ten aanzien van democratisch burgerschap te onderzoeken en vorm te geven om zo een bijdrage te leveren aan de samenleving.

Educatieve doelen en competenties

De educatieve doelen en competenties worden behaald tijdens het bezoek van de jongeren aan de interactieve tentoonstelling en verdiept in de verwerkingsactiviteiten.

Deelnemers kunnen:

- Kenmerken van de democratie omschrijven met tenminste 4 van de volgende begrippen: niet vechten maar praten, samen regels maken, ieder zijn eigen mening, geen dreigementen maar argumenten, vrijheid van godsdienst, minderheid – meerderheid.
- Artikel 3 van de Grondwet in verband brengen met democratie: gelijke behandeling in gelijke gevallen; discriminatie is verboden.
- Conflicten tussen mensen onderzoeken vanuit een definitie van plagen en pesten. Vervolgens vanuit eigen ervaringen groepsdynamische conflicten duiden vanuit verschillende perspectieven.
- Het begrip respect illustreren door middel van voorbeelden. De motieven van zichzelf en anderen om iets of iemand al dan niet te respecteren onder woorden brengen.
- Vrijheid in termen van gedrag, actief burgerschap en regels duiden in relatie tot de actuele spanningen en uitdagingen van de pluriforme samenleving.
- Reflecteren op vrijheid van meningsuiting in verband met de eigen en andere religieuze of levensbeschouwelijke identiteit en dit koppelen aan de wederkerigheid van respect.

Formeel en informeel leren

De tentoonstelling daagt bezoekers uit tot formeel en informeel leren. Bij formeel leren gaat het om concrete leerdoelen gericht op kennis, vaardigheden en houdingen. Informeel leren is het individueel of samen met anderen ongepland reflecteren op ontdekkingen en ervaringen vanuit een zekere nieuwsgierigheid. Dat geldt met name voor bezoekers van manifestaties.

Didactische diversiteit

De grote verscheidenheid van bezoekers, vanuit sociaal cultureel gezichtspunt of in leercapaciteiten en motivatie, zijn aanleiding om te differentiëren in didactische activiteiten waarbij het 'plezier hebben in onderzoeken en leren' voorop staat. Het gaat om een mix van de volgende activiteiten:

- Oefenen in waarnemen
- Situaties analyseren
- Standpunten onderzoeken
- Grenzen van meningen verkennen
- Samenwerken met leeftijdgenoten
- Ontmaskeren van vooroordelen

- Vragen stellen aan zichzelf, aan elkaar, aan de geschiedenis en aan de maatschappij
- Inleven in (situaties van) andere mensen
- Geven en ontvangen van feedback
- Meninge uiten
- Keuzen maken op basis van waarden
- Scheppen van handelingsperspectieven en het verhelderen van waarden
- Waarderen van eigen inbreng en de inbreng van anderen

6. Het bezoek aan de tentoonstelling

Het gaat in de tentoonstelling om het ontwikkelen en verhelderen van een eigen mening, waardoor een brede groep kinderen en jongeren er met plezier in werkt. Ook leerlingen uit het (voortgezet) speciaal onderwijs zijn welkom in de V-LAB Express. Meestal is wel extra begeleiding gewenst. Docenten die twijfelen of het niveau van de tentoonstelling bij hun leerlingen past, worden aangeraden vooraf de routekaart aan te vragen en/of een kijkje te nemen.

Werken in tweetallen

De deelnemers worden vooraf door de begeleiders ingedeeld in tweetallen. Als dit niet gelukt is, kan het bij aankomst in de tentoonstelling. Bij een oneven aantal wordt ook een groepje van drie gevormd.

Gastheren en gastvrouwen

De leerlingen worden ontvangen en welkom geheten door een gastheer of gastvrouw van de organiserende instelling. Deze persoon is verantwoordelijk voor het goed verloop van het bezoek.

Routekaart en potlood

Iedere deelnemer krijgt een eigen routekaart. Dit kleine boekje kan elke keer weer worden omgevouwen zodat er een steviger basis ontstaat om erin te kunnen schrijven.

De leerlingen krijgen ook een potlood. Er worden geen pennen en stiften gebruikt in de tentoonstelling!

Leerroutes

De leerroutes zijn zo bepaald dat alle leerlingen ongeveer één uur geconcentreerd in de tentoonstelling kunnen werken. De inhoud van de tentoonstelling is meestal niet ingewikkeld, moeilijke termen worden uitgelegd. De tentoonstelling is zeker niet kinderachtig. Wel verrassend, spannend en leuk om te doen. Dit betekent dat de tentoonstelling ook voor volwassenen, soms samen met jongeren, boeiend en leerzaam is.

Instructie en werken op eigen niveau

De gastheer of gastvrouw geeft aan welk niveau uitgevoerd zal worden door middel van de kleuren in de routekaart. De opdrachten hebben drie kleuren: rood, groen en blauw. Er zijn twee niveaus, gekoppeld aan twee leeftijdsgroepen. Elke groep doet opdrachten in twee kleuren.

Niveau 1.

Voor kinderen van 10 – 14 jaar. Zij mogen de BRUINE-nummers overslaan.

Niveau 2.

Voor jongeren van 14 – 18 jaar. Zij mogen de RODE-nummers overslaan.

Elk tweetal een eigen startnummer

De leerlingen noteren hun naam op de routekaart en het startnummer per tweetal. In de tentoonstelling zijn alle opdrachten genummerd. Elk tweetal begint bij een ander nummer om de groep te spreiden.

Uiteindelijk komen alle kinderen bij elke opdracht die hoort bij hun onderwijsniveau.

Aan het werk

De tentoonstelling is interactief gestructureerd. Dat wil zeggen dat kinderen zichzelf 'gidsen' en met behulp van de routekaart. Alle leerlingen gaan aan het werk. Het is soms even zoeken naar de nummers maar de jongeren vinden gemakkelijk hun weg.

Taak van de docent/begeleider

De rol van de begeleiders is vooral een enthousiasmerende. Voorkomen moet worden dat volwassenen het initiatief overnemen. Dat wordt ook van de docenten en eventueel meegekomen ouders verwacht. Stimuleren en ondersteunen is van belang, maar de leerlingen moeten zelf antwoorden zoeken en meningen vormen.

Ondersteunen en structuur bieden

Wanneer de leerlingen te gehaast zijn of vanwege leesmoeilijkheden bepaalde opdrachten niet begrijpen, kunnen de begeleiders met hen de opdracht nog eens opnieuw lezen.

Sommige leerlingen vinden het moeilijk om deze concentratie op te brengen. Vooral leerlingen voor wie het ingewikkeld is om zelfstandig in het tweetal te werken. Door hen op dat moment meer structuur te bieden, wordt het bezoek aan de tentoonstelling voor hen ook zinvol en kunnen andere deelnemers zich ook beter concentreren.

Certificaat

De leerlingen krijgen na het bezoek een certificaat uitgereikt, waarmee een werkvorm over vrijheid wordt verwerkt. De inhoud van het certificaat is positief gesteld en standpunten worden gerelateerd aan de (grond)wet en aan de geldende regels in de democratie. De ervaring leert, dat jongeren een reactie op hun keuzen en de achterliggende waarden, op prijs stellen.

7. Voorbereidingsactiviteiten

Sleutelwoorden bij het bezoek aan De V-LAB Express zijn: ontdekken, beleven en handelen. Het is belangrijk dat de werkvormen een verrassing blijven. De deelnemers worden tijdens de voorbereidingsactiviteiten vooral gemotiveerd om met verschillende facetten van het thema burgerschap aan het werk te gaan. Daarvoor zijn drie suggesties beschreven die met elkaar maar ook afzonderlijk uitgevoerd kunnen worden. Gezien de grote cognitieve en sociale verschillen in de doelgroep, zal de docent de werkvormen hier en daar moeten aanpassen.

Tip:

De werkvormen sluiten nauw aan bij het inspiratieboek *Tekenen voor vrede: 100 manieren om de wereld mooier te maken*. Bij elke werkvorm, worden de relevantie pagina's vermeld bij het logo van het boek.

Vorbereidingsactiviteit 1. Wie ben ik? Wie ben jij?

Doelgroep

Leerlingen van 10 – 14 jaar

Bedoeling

Vanuit hun eigen positie onderzoeken kinderen en jongeren de begrippen *identiteit* (Wie ben ik? Hoe zie ik mijzelf) en *imago* (Wat is het beeld dat anderen van mij hebben?).

Tijdsduur

- Vorbereiding 10 minuten.
- Uitvoering 30 minuten.

Achtergrond

Mensen leven in groepen en dragen groepskenmerken. Ze wonen in een stad, zijn gelovig, hangen een levensbeschouwing aan, ze horen bij een bepaalde cultuur, etnisch of sociaaleconomisch. Dat kan alleen maar goed gaan als mensen bereid zijn om de ander in zijn of haar anders-zijn te verdragen en te respecteren. Daar wordt niet mee bedoeld dat alle mensen vrienden zijn of moeten worden. Daar wordt ook niet mee bedoeld dat mensen het allemaal maar met elkaar eens moeten zijn. Integendeel, er zijn grote verschillen en er zijn ook vaak conflicten, maar al die verschillende mensen kunnen besluiten dat voor geweld, bedreigingen, negatieve vooroordelen, generalisaties en intimidaties geen plaats is. Dat is met andere woorden een vreedzame samenleving.

Activiteit

Het is de bedoeling dat de leerlingen zichzelf en elkaar onderzoeken door het beantwoorden van dezelfde vragen over elkaars karakter, houding en gedrag. Dat kan verrassingen opleveren. Hoe goed kennen we elkaar?

- Vertel de leerlingen dat ze in tweetallen De Democratiefabriek gaan bezoeken en dat ze vooraf een klein onderzoekje gaan doen.
- Verdeel de groep in tweetallen.
- Kopieer Werkblad 1. "Wie ben ik? Wie ben jij?" voor elke leerling.
- Deel de bladen uit en geef de opdracht om het papier doormidden te vouwen, zodat er twee delen ontstaan: 'Zo zie ik mijzelf' en 'Zo zie jij mij'.
- De leerlingen beginnen tegelijkertijd, zonder te overleggen met het invullen van het onderdeel "Zo zie ik mijzelf". Daarna geven zij het formulier aan de ander en vullen dan het onderdeel "Zo zie jij mij" in. (Zonder te kijken wat de ander voor zichzelf heeft ingevuld!)
- Stimuleer de leerlingen de vragen serieus te beantwoorden.
- Nadat de formulieren geheel zijn ingevuld, krijgt iedere leerling het formulier terug en vouwt het weer open.
- Geef de leerlingen even de tijd om de eigen antwoorden te vergelijken met de antwoorden van de ander.
- Stel vervolgens enkele vragen en wissel ervaringen uit.

Suggesties voor het gesprek

Bedenk dat bij het stellen en verwerken van de onderstaande vragen, vertrouwen van de leerlingen in elkaar en de leerkracht noodzakelijk is.

- Veel leerlingen willen antwoorden toelichten en nuanceren, geef daar gelegenheid voor.
- Komt je zelfbeeld overeen met het beeld dat de ander van je heeft? Zo ja, kennen jullie elkaar goed? Zo nee, kennen jullie elkaar niet zo goed?
- Wat is het verschil, wanneer je naar jezelf kijkt en wanneer anderen naar je kijken?
- Veel kinderen vinden zichzelf verlegen, maar dat vinden andere kinderen vaak niet. Andere kinderen vinden zichzelf stoer of cool terwijl dat niet altijd zo overkomt. Hoe komt dat?
- Vind je het moeilijk dat de ander zijn of haar mening over je geeft? Hoe komt dat?
- Kinderen zijn soms anders op school dan thuis. Komt dat door de groep?
- Lastige vraag: hoe kun je jezelf zijn in de groep? Met andere woorden: wanneer ga je mee met de groep en bezwijk je voor de groepsdruk en wanneer zeg je nee en ga je je eigen gang?

Sluit de werkvorm af met de aankondiging van het bezoek aan de tentoonstelling. Laat eventueel een foto-impressie of folder zien.

Foto impressie: <https://youtu.be/LEP8twnT5QM>

Tip:

Het werkblad kan, indien gewenst en gedownload, op een eenvoudige manier in WORD worden aangepast of aangevuld met andere vragen, uiteraard op beide onderdelen hetzelfde.

Zo zie ik mijzelf

Naam

(Vul in zonder te overleggen)

1.	Ik vind mezelf aardig voor klasgenoten.	O soms	O meestal
2.	Ik ben jaloers op andere leerlingen.	O soms	O meestal
3.	Ik kan goed tegen mijn verlies.	O soms	O meestal
4.	Ik ben driftig.	O soms	O meestal
5.	Ik ben verlegen.	O soms	O meestal
6.	Ik ben slordig.	O soms	O meestal
7.	Ik pest andere kinderen.	O nooit	O soms O vaak
8.	Ik heb respect voor mijn ouders.	O ja	O nee
9.	Ik help graag anderen.	O ja	O nee
10.	Ik hou van sport.	O ja	O nee
11.	Ik vind mezelf stoer.	O ja	O nee
12.	Ik steun leerlingen die gepest worden.	O ja	O nee O soms
13.	Ik heb vrienden.	O ja	O nee
14.	Ik ben het aardigste kind van de wereld.	O ja	O nee O soms

Vouw de formulieren en ruil ze met elkaar zonder dat jullie kunnen zien wat de ander heeft ingevuld!

Vouwlijn

20

Zo zie jij mij

(Vul in zonder te overleggen)

1.	Jij bent aardig voor klasgenoten.	O soms	O meestal
2.	Jij bent jaloers op andere leerlingen.	O soms	O meestal
3.	Jij kunt goed tegen je verlies.	O soms	O meestal
4.	Jij bent driftig.	O soms	O meestal
4.	Jij bent driftig.	O soms	O meestal
5.	Jij bent verlegen.	O soms	O meestal
6.	Jij bent slordig.	O soms	O meestal
7.	Jij pest andere kinderen.	O nooit	O soms O vaak
8.	Jij hebt respect voor je ouders.	O ja	O nee
9.	Jij helpt graag anderen.	O ja	O nee
10.	Jij houdt van sport.	O ja	O nee
11.	Jij vindt jezelf stoer.	O ja	O nee
12.	Jij steunt leerlingen die gepest worden.	O ja	O nee O soms
12.	Jij hebt vrienden.	O ja	O nee
13.	Jij bent het aardigste kind van de wereld	O ja	O nee O soms

Ingevuld door:

Geef nu het formulier aan de eigenaar terug.

Vorbereidingsactiviteit 2. Verhalen verbeelden

Verhaal 1. Hoe ziet een olifant eruit?

Doelgroep

Leerlingen van 10 – 14 jaar

Bedoeling

De deelnemers onderzoeken de perspectieven van waaruit we een situatie kunnen waarnemen en interpreteren.

Tijdsduur

- Vorbereiding 10 minuten.
- Uitvoering 20 minuten.

Achtergrond

Iedereen is anders. Mensen nemen allemaal anders waar. In een democratie is samenwerking het belangrijkste middel om afspraken, regels en wetten te maken zodat er vrijheid voor iedereen kan zijn. Het is belangrijk om rekening te houden met je eigen (beperkte) perspectief en standpunt wanneer we met andere mensen samenwerken. Mensen kunnen hun perspectief heel eenvoudig verbreden door vragen te stellen aan de ander. Kun je dat uitleggen? Heb je daar een voorbeeld van? Het is natuurlijk handig wanneer de ander dat ook doet. Dat gaat allemaal niet vanzelf: we moeten het leren, niet alleen in de kindertijd, maar een leven lang.

Het verhaal laat zien dat we altijd waarnemen vanuit een perspectief. Probeer door het stellen van vragen de kern van het verhaal boven tafel te krijgen. In onze waarneming zijn we altijd beperkt. Het kan niet om alle kanten van een huis tegelijk te zien.

Activiteit

Het onderstaande verhaal (Werkblad 2.) laat verschillende kanten en standpunten zien. Vertel het verhaal of lees het voor. U kunt ook 2 leerlingen vragen het verhaal in te spreken en als 'luisterverhaal' (MP3) aan de leerlingen per E-mail te sturen.

Verhaal

Er waren eens zes blinde mensen. Zij hoorden dat de koning het dorp bezocht, zittend op een olifant. Niemand van hen had natuurlijk ooit een olifant gezien. "Een olifant", zeiden ze. "Ik vraag me af hoe een olifant eruitziet." Zij gingen dat uitzoeken. En toen ze terugkwamen was elk ervan overtuigd dat hij wist hoe een olifant eruitzag. Enthousiast begonnen ze het aan elkaar te vertellen.

"Oh, wat is zo'n olifant fantastisch", zei de eerste die de buik had gevoeld. "Het is een groot ruw en toch zacht ding wel zo groot als een tapijt."

"Nee", zei degene die de slagrand had gevoeld, "Het is nogal kort en erg hard."

"Jullie vergissen je alle twee", zei de derde, die het oor gevoeld had. "De olifant is plat en dun als een groot blad."

“Oh nee, hoe komen jullie er bij”, zei de vierde die een poot had gevoeld, “Zij is krachtig en stevig zoals de stam van een boom.”

En de vijfde die op de rug van de olifant geklommen was, zei: “Zij is net als een muur.”

En de laatste blinde die de staart had vastgehouden zei: “Het is net een touw.”

Ze werden het niet met elkaar eens en op het laatst gingen ze ruzie maken.

Een kind dat alles had gehoord en gezien, kwam met een oplossing. Wat denk je wat zij zei?

Bron: Het verhaal is afkomstig uit India maar ook andere bronnen worden genoemd. Het spreekt zo tot de verbeelding dat het in tientallen versies op internet te vinden is.

22

Verwerking

We kunnen de groep verdelen in twee- of drietallen. Elk groepje gaat aan het werk met een ander medium om het verhaal van de olifant te vertellen. Ook is het belangrijk om na te denken over de doelgroep. We geven enkele voorbeelden maar natuurlijk zijn er ook andere manieren denkbaar.

Media

Power Point presentatie
Filmpje (3min.)
Stripverhaal
Theater, lied, rap

Doelgroepen

Leerlingen van andere klassen (weekopening)
Leerlingen, ouders via website (uploaden You Tube)
Lezers schoolkrant of wijkkrant
Andere jongeren of ouders (school, kerk, wijk, op straat)

Hoe ziet een olifant eruit?

Er waren eens zes blinde mensen. Zij hoorden dat de koning het dorp bezocht, zittend op een olifant. Niemand van hen had natuurlijk ooit een olifant gezien. “Een olifant”, zeiden ze. “Ik vraag me af hoe een olifant eruitziet.” Zij gingen dat uitzoeken. En toen ze terugkwamen was elk ervan overtuigd dat hij wist hoe een olifant eruitzag. Enthousiast begonnen ze het aan elkaar te vertellen.

“Oh, wat is zo’n olifant fantastisch”, zei de eerste die de buik had gevoeld. “Het is een groot ruw en toch zacht ding wel zo groot als een tapijt.”

“Nee”, zei degene die de slagtand had gevoeld, “Het is nogal kort en erg hard.”

“Jullie vergissen je alle twee”, zei de derde, die het oor gevoeld had. “De olifant is plat en dun als een groot blad.”

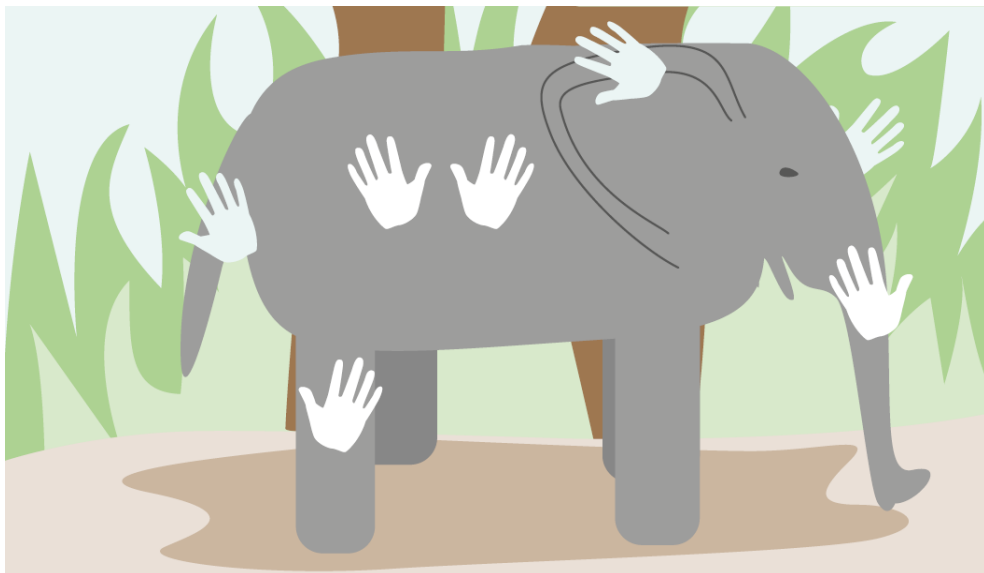
“Oh nee, hoe komen jullie er bij”, zei de vierde die een poot had gevoeld, “Zij is krachtig en stevig zoals de stam van een boom.”

En de vijfde die op de rug van de olifant geklommen was, zei: “Zij is net als een muur.”

En de laatste blinde die de staart had vastgehouden zei: “Het is net een touw.”

Ze werden het niet met elkaar eens en op het laatst gingen ze ruzie maken.

Een kind dat alles had gehoord en gezien, kwam met een oplossing. Wat denk je wat zij zei?

Verhaal 2. De koning die van paars hield

Doelgroep

Leerlingen van 10 – 14 jaar

Bedoeling

De deelnemers verwerken een verhaal dat illustreert dat mensen in verzet kunnen komen tegen onderdrukking en dat de vrijheid weer terugkomt.

Tijdsduur

- Voorbereiding 10 minuten.
- Uitvoering 20 minuten.

Achtergrond

In het verhaal verzetten mensen zich tegen de president en de soldaten die de vrijheid (bloemen in alle kleuren) willen beperken of helemaal willen afschaffen. De president wil dat alles paars wordt omdat hij het wil. Het is een obsessie van hem en het volk wordt onderdrukt.

Het is een aansprekend sprookje waarin iets verteld wordt over goed en kwaad. Zoals in alle sprookjes, ligt de moraal er dik bovenop. Het roept veel reacties op bij leerlingen. Moeiteloos kunnen ze vergelijkingen noemen met de actualiteit of voorbeelden noemen uit de geschiedenis. De president die zijn absolute macht wil doorvoeren. Alle mensen moeten op elkaar lijken. Alle mensen worden gelijkgeschakeld. Alle mensen moeten dezelfde smaak hebben en van dezelfde kleur houden. Eenvormigheid wordt het devies. Daarnaast speelt het element van het verzet van een kleine groep mensen in de bergen een rol. De mensen die de andere kleuren willen bewaren en daarvoor streng gestraft worden. En tenslotte gaat het om de hoop die uit het verhaal spreekt. Ook aan dictaturen komt vroeg of laat een eind. Verzet van mensen is wezenlijk. Vrijheid is onstuitbaar.

Activiteit

Vertel het verhaal of lees het voor. (Werkblad 3.)

U kunt ook 2 leerlingen vragen het verhaal in te spreken en als 'luisterverhaal' (MP3) aan de leerlingen te sturen.

Verhaal

De president die alleen van paars hield.

In een land leefde een president die alleen van paars hield. Het was een machtige, rijke president die heel trots was op zichzelf en zijn soldaten. Eerst ging het nog wel met zijn liefde voor paars. Maar na een paar jaar moest alles om hem heen paars zijn. Er kon nauwelijks genoeg verf gevonden worden om de paleizen paars te schilderen. Alles wat een andere kleur had, werd paars. Ook de bloemen. Hij liet zijn medewerkers alle bloemen weggooien als ze een andere kleur hadden.

Tevreden en voldaan keek de president vanaf een hoge toren over zijn rijk. Het leek echter wel of hij in de verte nog wat andere kleuren zag. Hij maakte zich daar verschrikkelijk boos om. Soldaten gingen

erop af en gooiden de mensen in de gevangenis als ze ergens nog andere kleuren dan paars gebruikten. Op het laatst was alles paars in het land.

Hoog in de bergen kweekten de mensen bloemen met andere kleuren. Ze wilden zelf beslissen over hun eigen leven. Toen de Geheime Dienst erachter kwam, maakten ze nog feller jacht op die andere kleuren. Soldaten arresteerden mensen. Ze staken alles wat een andere kleur had in brand. Ze rukten de bloemen uit de aarde. Ze gooiden ze op een kar en brachten ze naar een vuilnisbelt.

De meeste bloemen groeiden verder op de vuilnisbelt. En toen er maanden later een storm opstak werden alle zaadjes over het hele land verspreid. Het ging regenen en de zon ging weer schijnen en overal groeiden bloemen met de prachtigste kleuren.

De mensen kwamen uit hun huizen, dansten en vierden feest. Zo blij waren ze met al die kleuren. En de president? Die is zich rot geschrokken van al die juichende mensen op straat. Samen met zijn soldaten en Geheime Dienst heeft hij het land verlaten. En er is nooit meer iets van hen gehoord.

Bron: De koning die alleen van paars hield door Ismail Kaya, NBLC, NOVIB en Aldus uitgeverij, Den Bosch.

Verwerking

We kunnen de groep verdelen in twee- of drietallen. Elk groepje gaat aan het werk met een ander medium om het verhaal van de olifant te vertellen. Ook is het belangrijk om na te denken over de doelgroep. We geven enkele voorbeelden maar natuurlijk zijn er ook andere manieren denkbaar.

Media

Power Point presentatie
Filmpje (3min.)
Stripverhaal
Theater, lied, rap

Doelgroepen

Leerlingen van andere klassen (weekopening)
Leerlingen, ouders via website (uploaden You Tube)
Lezers schoolkrant of wijkkrant
Andere jongeren of ouders (school, kerk, wijk, op straat)

Is dit een sprookje of echt waar?

Dit verhaal kan zo maar nieuws kunnen zijn. Zoals in Belarus, waar mensen die in verzet kwamen tegen president en dictator Loekasjenko. Mensen demonstreerden voor meer vrijheid en vochten voor hun leven. Ze werden opgepakt, gemarteld en in de gevangenis gegoooid.

We kunnen ook denken aan de Russische president Poetin die met een leger Oekraïne binnenviel. Oorlog is een ramp als het je overkomt.

Amnesty International is een organisatie die opkomt voor mensen in landen waar ze worden onderdrukt. Doe mee aan de schrijfacties van Amnesty International.

Gespreksvraag: Wat betekent het symbool van de kaars en het prikkeldraad?

De president die alleen van paars hield

In een land leefde een president die alleen van paars hield. Het was een machtige, rijke president die heel trots was op zichzelf en zijn soldaten. Eerst ging het nog wel met zijn liefde voor paars. Maar na een paar jaar moest alles om hem heen paars zijn. Er kon nauwelijks genoeg verf gevonden worden om de paleizen paars te schilderen. Alles wat een andere kleur had, werd paars. Ook de bloemen. Hij liet zijn medewerkers alle bloemen weggooien als ze een andere kleur hadden.

Tevreden en voldaan keek de president vanaf een hoge toren over zijn rijk. Het leek echter wel of hij in de verte nog wat andere kleuren zag. Hij maakte zich daar verschrikkelijk boos om. Soldaten gingen erop af en gooiden de mensen in de gevangenis als ze ergens nog andere kleuren dan paars gebruikten. Op het laatst was alles paars in het land.

Hoog in de bergen kweekten de mensen bloemen met andere kleuren. Ze wilden zelf beslissen over hun eigen leven. Toen de Geheime Dienst erachter kwam, maakten ze nog feller jacht op die andere kleuren. Soldaten arresteerden mensen. Ze staken alles wat een andere kleur had in brand. Ze rukten de bloemen uit de aarde. Ze gooiden ze op een kar en brachten ze naar een vuilnisbelt.

De meeste bloemen groeiden verder op de vuilnisbelt. En toen er maanden later een storm opstak werden alle zaadjes over het hele land verspreid. Het ging regenen en de zon ging weer schijnen en overal groeiden bloemen met de prachtigste kleuren.

De mensen kwamen uit hun huizen, dansten en vierden feest. Zo blij waren ze met al die kleuren. En de president? Die is zich rot geschrokken van al die juichende mensen op straat. Samen met zijn soldaten en Geheime Dienst heeft hij het land verlaten. En er is nooit meer iets van hen gehoord.

Vorbereidingsactiviteit 3. De Gouden Regel

Doelgroep

Leerlingen van 10 – 18 jaar

Achtergrond en bedoeling

Godsdiensten en levensbeschouwingen zijn allemaal verschillend doordat ze ontstaan zijn in een andere tijd en op een andere plaats. Maar opvallend is dat de kernboodschap in heel veel levensbeschouwingen overeenkomt. Mensen verklaren dat ze zich ten opzichte van elkaar vreedzaam zullen opstellen en elkaar niet zullen bedreigen met geweld. De vraag is of dit de werkelijkheid omvat, of dat er sprake is van wenselijkheid. Het gaat in alle gevallen om intenties. Er zijn mensen nodig die het handen en voeten moeten geven.

Meer informatie op: www.charterforcompassion.org

Tijdsduur

30 minuten

Activiteit

- De jongeren krijgen individueel Werkblad 4. met de Gouden Regels.
- Ze krijgen de vraag voorgelegd: welke regel spreekt jou het meeste aan?
- Inventariseer de favoriete regels en bespreek ze.
- Laat vervolgens de herkomst van de Gouden Regels zien met Werkblad 5.
- Is dit een verrassing? Wie zou bij nader inzien een andere regel willen kiezen?
- Licht eventueel de verschillende godsdiensten en levensbeschouwingen toe.
- De zesde regel, uit het Taoïsme is anders, die gaat nog een stapje verder.
Wat vind je daarvan?
- Stel groepjes samen van 4 leerlingen die met één van de Gouden Regels aan de slag gaan. Vraag hen een korte presentatie te maken op poster of Power Point. Denk daarbij aan de herkomst van de Gouden Regel, de bedoeling en een situatie waarin de regel wordt toegepast.
- Zoek naar mogelijkheden om de posters en/of power points te presenteren in de school, cultureel centrum of in de wijk.

De Gouden Regels

- 1. Doe anderen niet aan wat jezelf pijn zou doen.**
- 2. Behandel de mensen, zoals jij door hen behandeld wilt worden.**
- 3. Je bent een ware gelovige als je voor anderen hetzelfde wenst als voor jezelf.**
- 4. Respecteer mensen en het leven op aarde.**
- 5. Zoals een moeder haar kind beschermt, laten we zo elkaar beschermen.**
- 6. Voor allen die goed zijn voor mij, ben ik goed.
Voor diegenen die niet goed zijn voor mij, ben ik ook goed.**
- 7. Wat hatelijk en slecht voor jezelf is, doe dat je naaste niet aan.**

De Gouden Regel

1. Doe niet aan anderen wat jezelf pijn zou doen.
Hindoeïsme
2. Behandel de mensen, zoals jij door hen behandeld wil worden.
Christendom
3. Je bent een ware gelovige als je voor anderen hetzelfde wenst als voor jezelf.
Islam
4. Respecteer mensen en het leven op aarde.
Humanisme
5. Zoals een moeder haar kind beschermt, laten we zo elkaar beschermen.
Boeddhisme
6. Voor allen die goed zijn voor mij, ben ik goed.
Voor diegenen die niet goed zijn voor mij, ben ik ook goed.
Taoïsme
7. Wat hatelijk en slecht voor jezelf is, doe dat je naaste niet aan.
Jodendom

8. Verwerkingsactiviteiten

In dit onderdeel nemen we enkele verwerkingsactiviteiten op. De eerste activiteiten hebben betrekking op het evalueren van het bezoek aan de tentoonstelling. De andere activiteiten verdiepen bepaalde thema's uit de tentoonstelling. Het is aan de docent om naar wens een keuze uit te maken en de werkvormen eventueel aan te passen aan de situatie van de leerlingen.

31

Verwerkingsactiviteit 1. Het certificaat

Doelgroep

Leerlingen van 10 – 14 jaar

Bedoelingen

Deelnemers verwerken hun antwoorden en opvattingen in een evaluatie aan de hand van een certificaat met persoonlijke feedback.

Tijdsduur

- Voorbereiding 10 minuten.
- Uitvoering 20 minuten.

Beschrijving

Tijdens het bezoek aan de V-LAB Express worden antwoorden en meningen op de routekaart genoteerd. Na het bezoek hebben de leerlingen een certificaat ontvangen met daarop een werkvorm en de feedback.

Voor de leerlingen van 10 – 14 jaar gaat het om de werkvorm van vraag 39 - 47. Het is een enquête Praten of Vechten met twee antwoordcategorieën en drie vormen van feedback.

Voor leerlingen van 14 jaar en ouder gaat het om de werkvorm van vraag 49 en 50. Het is een stellingenspel waarin duidelijk wordt waar de leerling staat ten opzichte van regels die vrijheid bevorderen. De basisgedachte is dat vrijheid altijd regels impliceert.

Activiteit

Het is als verwerking zinvol om de leerlingen individueel een reactie op de inhoud van het certificaat te vragen in een kort verslag.

- Ben je het eens met de feedback? Vertel erbij waarom.
- Wat vond je van het bezoek aan de V-LAB Express?
- Geef een top (iets wat je goed vond) en een tip (iets wat beter zou kunnen).

Verwerkingsactiviteit 2. Maak je eigen voorpagina

Doelgroep

Leerlingen van 10 – 18 jaar

Bedoelingen

Deelnemers evalueren het bezoek aan De Democratiefabriek door een persoonlijke voorpagina van een krant samen te stellen.

Tijdsduur

- Voorbereiding 15 minuten.
- Uitvoering 45 minuten.

Beschrijving

Een boeiende manier om het bezoek te verwerken is het maken van een voorpagina van een krant of een homepage van een Nieuwsrubriek op Internet. Deze pagina bevat berichten, foto's en teksten over de ervaringen van de jongeren. De voorpagina geeft ook gelegenheid aan de jongeren om zich te uiten. Want zo blijkt uit ervaringen, een bezoek aan de tentoonstelling roept ook vragen en/of emoties op. We maken de krant individueel, pas daarna worden de gedachten en ideeën met de andere deelnemers gedeeld.

Activiteit

- De voorpagina kan geheel digitaal maar ook offline met schaar en lijm geknipt en geplakt worden.
- Vertel de deelnemers dat we een verslag gaan maken van het bezoek aan de tentoonstelling. Als eerste bedenken de deelnemers een naam voor de krant. Dat kan bijvoorbeeld zijn "Karim's Dagblad", "De Gazet van Isabel" of "Sonja's Tageschau". De naam van de deelnemer moet in de naam van de krant/Nieuwspagina zichtbaar worden.
- De hierna genoemde rubrieken en thema's kunnen worden verwerkt in de krant in de vorm van een artikeltje, een foto-onderschrift of cartoon.
 - o Naam (verwerk je eigen naam in de titel)
 - o Datum
 - o Een zelfportret tekenen.
 - o Vrijheid betekent voor mij...
 - o Het weer vandaag.
 - o Hoe kan ik vrede maken.
 - o Als ik minister-president van ben, dan ...
 - o Noem 3 redenen om de tentoonstelling te bezoeken. Verwerk het in een recensie en vergeet de kritische noot niet. Geef de tentoonstelling een cijfer.
 - o Wat is er allemaal nodig om een democratie te laten slagen?
 - o Zo ziet het land er uit waar ik gelukkig ben
 - o We kunnen (niet) zonder Artikel 3 van de Grondwet in ons land.
 - o Wat zie ik als taak voor de overheid?
 - o De beste manier om je tegen pesten te verzetten
 - o Mijn held of heldin is?
 - o Wat hoort volgens jou het meest bij Duitsland?

Verwerkingsactiviteit 3. Wie ben jij? Waar zit jij in de boom?

Doelgroep

Leerlingen van 10 – 14 jaar

Achtergrond en bedoeling

Samenwerken en samen spelen kan niet zonder spelregels. We besteden thuis, op school, op straat en op het werk erg veel tijd om met elkaar over regels te praten. Regels zijn ervoor bedoeld om elkaar vrijheid te geven. Zonder regels zou het een chaos worden en zou er niemand meer van vrijheid kunnen genieten. Mensen zijn allemaal verschillend en dat maakt het samenwerken niet altijd gemakkelijk. In deze werkvorm onderzoeken we de mogelijkheden van samenwerken.

Tijdsduur

Vorbereiding: 10 minuten.

Uitvoering: 30 minuten

Beschrijving

Op het werkblad “Waar zit jij in de boom?” zien we dat de mensen allemaal heel verschillend zijn. Mensen zijn allemaal anders. Er zijn waaghalzen en voorzichtige types. Kinderen die veel vrijheid willen of juist meer zekerheid zoeken. Je hebt drukke, boze, stoere, blijde, hulpvaardige en soms verdrietig kinderen. Sommigen werken graag samen, anderen doen graag iets alleen.

Activiteit

Elke deelnemer krijgt een kopie van Werkblad 6. Geef met het werkblad een toelichting en de mogelijkheid om vragen te stellen.

Elke leerling zoekt een antwoord op de volgende vragen:

Wat past het beste bij jou? **Kleur die groen.**

Wat past helemaal niet bij jou? **Kleur die rood.**

Wat zou je graag een keer willen doen? **Kleur die oranje.**

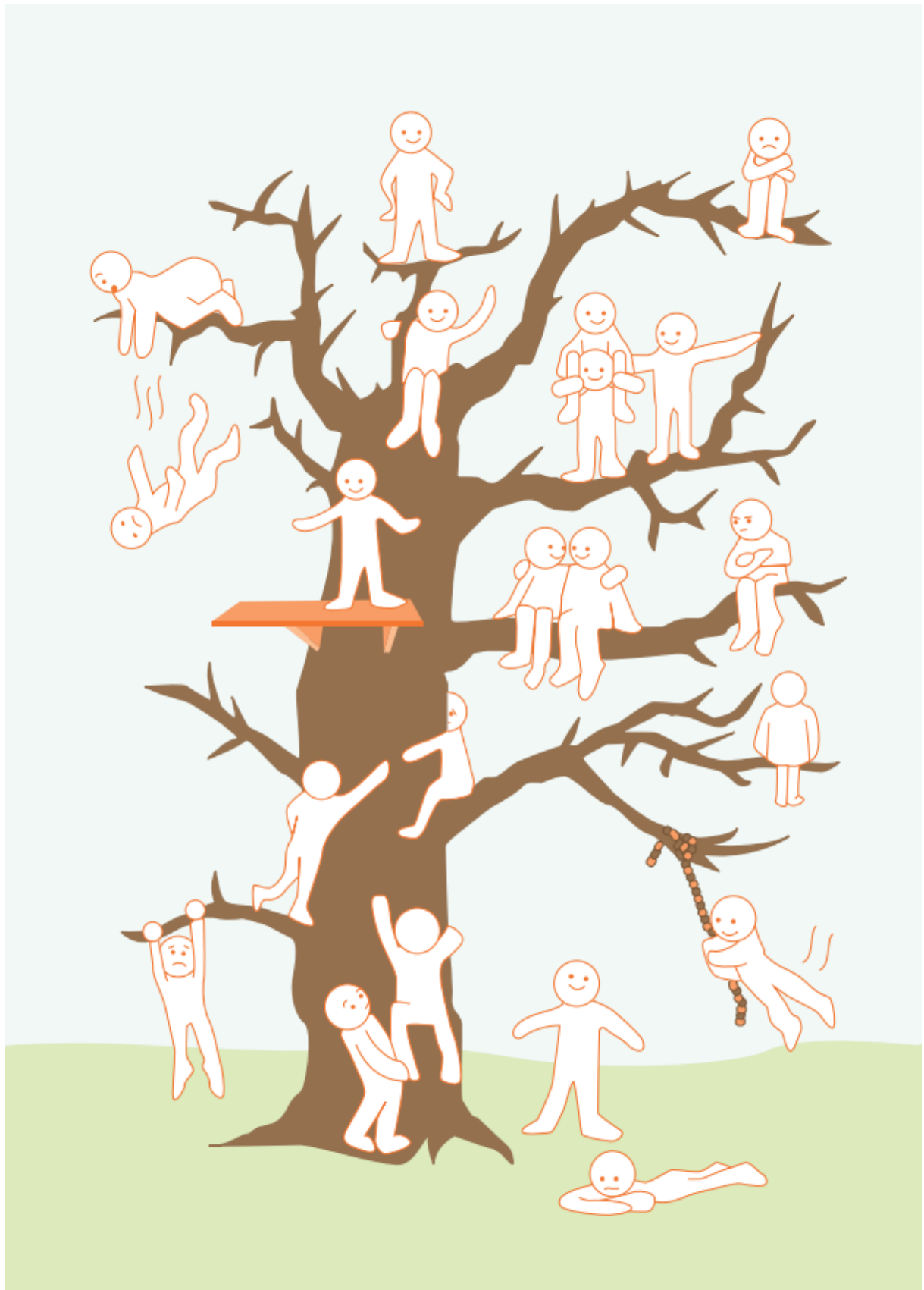
Met wie zou je graag vriend willen zijn? **Kleur die blauw**

Verwerking

Geef de leerlingen de tijd om de vragen te beantwoorden. Stimuleer hen goed naar de plaat en de emoties te kijken en dan een keuze te maken. Geef deelnemers de ruimte om zelf te bepalen of zij de vragen betrekken op de situatie van de school of thuis.

- Vraag de leerlingen de werkbladen eerst in tweetallen te bespreken.
- Vraag na enige tijd wie er in de groep iets van wil zeggen. Was het moeilijk om te kiezen?
- Wijs de figuren aan op het digibord en vraag enkele leerlingen welke kleur ze de figuur hebben gegeven.
- Het kan interessant zijn om te onderzoeken welke leerlingen hetzelfde poppetje gekozen hebben. Is het een verrassing of niet?
- Opvallend is dat we meerdere figuren kunnen zijn. Het hangt er maar vanaf welk moment we in gedachten nemen. Maar meestal is er wel één figuurtje waar we ons het meest verwant mee voelen.

Werkblad 6. Waar zit jij in de Boom?

Verwerkingsactiviteit 4. Wie is de baas over mij?

Doelgroep

Leerlingen van 10 – 14 jaar en 14 - 18 jaar

Achtergrond en bedoeling

Veel kinderen en jongeren hebben de opvatting dat zij zelf in de eerste plaats komen en zelf bepalen wat goed voor hen is. Dat is een normaal streven naar onafhankelijkheid en zelfstandigheid. Jongeren moeten er ook in gestimuleerd worden. Alleen zo kun je fouten maken en herstellen en 'volwassenheid' oefenen. Het is zinvol om met hen te onderzoeken wat zij zelf bepalen en wat anderen bepalen. We zien bijvoorbeeld dat de 'vrijheidsdrang' bij kinderen verschillend is en dat het voor sommigen een verrassing is hoeveel in hun leven door anderen wordt bepaald. Ook het laatste is logisch, we leven immers in een gemeenschap. Individualisme kan gevierd worden, maar we zijn op allerlei manieren verbonden aan elkaar.

Tijdsduur

Vorbereiding: 15 minuten.

Uitvoering: 30 minuten.

Materiaal

Voor elke deelnemer een werkblad.

Er zijn twee versies, voor beide leeftijdsgroepen.

Activiteit

Wie is de baas over mijn leven? Dat ben ik natuurlijk zelf! Ik maak zelf uit wat ik denk en doe.

Eh, nee? Ben ik niet altijd de baas? Wie bepaalt mij dan? Onderzoek hoe jij je keuzes maakt. Vul de opdracht in door een kruisje op de lijn te zetten.

Vervolgens vullen de leerlingen het werkblad individueel in. Het is zinvol om het invullen zo spontaan mogelijk te doen. De eerste impulsen te volgen. Reflectie volgt.

Wanneer de leerlingen klaar zijn, krijgen ze via digiboard de feedback te zien die hoort bij de kleur(en) die zij hebben gebruikt. De feedback is voor beide leeftijdsgroepen hetzelfde. Sommige leerlingen hebben een duidelijk voorkeurkleur. Andere leerlingen verdelen hun ervaringen over mee kleuren. Er zijn uiteraard geen goede antwoorden of voorkeuren.

Feedback

Je bent een onafhankelijk persoon. Je maakt zelf wel uit wat je doet en wat je goed vindt. Dat levert soms ruzie op, maar jij gaat uit van jezelf. Je staat regelmatig alleen. Dat vind je niet leuk, maar je bepaalt zelf wat je daar mee doet.	Je wilt wel je eigen keuzes maken, maar je merkt ook dat er druk is van je vrienden of van je familie om hun keuzes te volgen. Je geeft er soms aan toe omdat je geen ruzie wilt. Er zijn dingen die je echt helemaal zelf wilt bepalen.	Het komt vaak voor dat anderen bepalen wat je moet doen en denken. Misschien vind je het wel makkelijk. Misschien baal je ervan. Als dat zo is, probeer met kleine stapjes zelf meer de baas te worden over jouw leven.
--	--	---

Daarna kunnen de volgende activiteiten en vragen centraal staan:

- Vergelijk de antwoorden met een andere leerling.
- Wat zijn de verschillen en overeenkomsten? Hoe komt dat?
- Zijn er zaken die je zou willen veranderen?
- Wil je meer vrijheid om dingen te bepalen of vind je het wel goed?
- Vind je dat er regels nodig zijn om vrijheid mogelijk te maken?
- Vind je dat je erg streng wordt opgevoed of valt het wel mee?

Tip:

Doe deze werkvorm met je (groot)ouders. Laat hen de lijst ook invullen.

Wat valt je op? Kunnen zij alles in hun leven zelf bepalen?

(En je kunt meteen onderhandelen over punten waarin je meer vrijheid wilt.)

Wie is de baas over mij?

Wie is de baas over mijn leven? Dat ben ik natuurlijk zelf! Ik maak zelf uit wat ik denk en doe. We leven toch in een vrij land? Eh, nee? Ben ik niet altijd de baas? Wie bepaalt mij dan?

Onderzoek hoe jij je keuzes maakt. Vul de opdracht in door je keuze in een van de vakken te zetten.

	Bepaal ik zelf	Bepalen wij samen	Bepalen anderen
Meedoen aan een familiedag.			
De kleding die ik draag op school.			
Lachen om een discriminerende mop.			
Hoe laat ik naar bed ga.			
Of ik vlees eet of niet.			
De make-up die ik gebruik.			
Een gehandicapt kind buitensluiten.			
Of ik gelovig ben of niet.			
Hoe lang ik per dag mag gamen.			
Naar school gaan.			
Mijn haar verven.			
Waar we naar toe gaan met vakantie.			
Een ringetje in mijn neus laten zetten.			
Niks zeggen als mijn vriend(in) iets steelt in een winkel			
Waar ik mijn geld aan uitgeef.			
Op wie ik verliefd word.			

In welk blok zitten jouw keuzes vooral?

Lees de feedback die daarbij hoort.

Wie is de baas over mij?

Wie is de baas over mijn leven? Dat ben ik natuurlijk zelf! Ik maak zelf uit wat ik denk en doe. We leven toch in een vrij land? Eh, nee? Ben ik niet altijd de baas? Wie bepaalt mij dan?

Onderzoek hoe jij je keuzes maakt. Vul de opdracht in door je keuze in een van de vakken te zetten.

	Bepaal ik zelf	Bepalen wij samen	Bepalen anderen
Je mening over democratie.			
Toegeven aan seks als je eigenlijk niet wilt.			
Lachen om een discriminerende mop.			
Waar ik ga stappen			
Of ik vlees eet of niet.			
De make-up die ik gebruik.			
Wie je vriend(in) is.			
Of ik gelovig ben of niet.			
Je mening over de opvang van vluchtelingen.			
Porno kijken.			
Opvallende kleur in je haar.			
Waar we naar toe gaan met vakantie.			
Een ringetje in mijn neus laten zetten.			
Niks zeggen als mijn vriend(in) iets steelt in een winkel			
Waar ik mijn geld aan uitgeef.			
Op wie ik verliefd word.			
Wiet roken.			

In welk blok zitten jouw keuzes vooral?

Lees de feedback die daarbij hoort.

Wie is de baas over mij? (feedback)

(Voor beide leeftijdsgroepen hetzelfde.)

Je bent een onafhankelijk persoon. Je maakt zelf wel uit wat je doet en wat je goed vindt. Dat levert soms ruzie op, maar jij gaat uit van jezelf. Je staat regelmatig alleen. Dat vind je niet leuk, maar je bepaalt zelf wat je daar mee doet.	Je wilt wel je eigen keuzes maken, maar je merkt ook dat er druk is van je vrienden of van je familie om hun keuzes te volgen. Je geeft er soms aan toe omdat je geen ruzie wilt. Er zijn dingen die je echt helemaal zelf wilt bepalen.	Het komt vaak voor dat anderen bepalen wat je moet doen en denken. Misschien vind je het wel makkelijk. Misschien baal je ervan. Als dat zo is, probeer met kleine stapjes zelf meer de baas te worden over jouw leven.
--	--	---

Ben je eens met het commentaar?

☐ Ja ☐ Nee

Vergelijk de antwoorden met een andere leerling.

Wat zijn de verschillen en overeenkomsten? Hoe komt dat?

Worden jullie anders opgevoed? Gelden er andere regels?

Verwerkingsactiviteit 5. Zweedse activiste stopt uitzetting vluchteling in vliegtuig

Doelgroep

Leerlingen vanaf 12 jaar.

Achtergrond en bedoeling

De deelnemers onderzoeken een situatie waarin een Zweedse studente de uitzetting van een vluchteling probeert te voorkomen. Ze belemmert het vertrek van een vliegtuig en krijgt daarbij zowel tegenwerking als steun van andere passagiers. (Zie hete onderstaand artikel van NOS.)

Met deze werkvormen hebben we de volgende educatieve doelen:

- De deelnemers analyseren de situatie in het vliegtuig en delen de vragen die daarbij opkomen.
- De deelnemers omschrijven de reacties van het luchtvaartpersoneel en de ander passagiers.
- De deelnemers betrekken de actie op de eigen leef- en beleavingswereld en benoemen mogelijke verbindingen.

Tijdsduur

Voorbereiding: 20 minuten.

Uitvoering: 45 minuten.

Activiteit 1.

Bekijk, zonder toelichting vooraf, samen het onderstaande filmpje (3:30) waarin Elin Ersson probeert de uitzetting van een vluchteling te voorkomen. Stimuleer leerlingen aantekeningen te maken en vragen te noteren tijdens het kijken. Bekijk het filmpje 2 keer. De eerste keer zonder toelichting. Daarna even heel kort de tijd nemen (2 minuten) om te delen wat het filmpje aan gevoelens en reacties oproept. Daarna nog een keer kijken voor de analyse. Let daarbij vooral op de reacties van de andere passagiers en de manier waarop Elin haar punt probeert te maken.

Link: <https://www.youtube.com/watch?v=2DKgaYTgu7U>

Activiteit 2.

Hier volgen enkele vragen om het filmpje te analyseren en de eigen houding te onderzoeken. Het filmpje roept heftige reacties op. Daarom is het zinvol eerst de reacties van de groep te peilen en daarvanuit te gaan. Deel de reacties eerst in tweetallen zodat de eerste verbazing, bijval, verbijstering, boosheid, bewondering, instemming of afkeer benoemd kan worden.

- Geef in eigen woorden weer: wat is hier aan de hand?
- Wat denk je, wat zijn de motieven van Elin? Waarom doet ze dit?
- Beschrijf het gevoel van Elin. Wat is haar positie?
- Wat kun je in haar stem horen? Boosheid, verdriet, angst of paniek?
- Elin doet het niet voor zichzelf, maar voor een vluchteling. Wat vertelt ze over deze man?
- Waarom denk je, herhaalt ze haar boodschap keer op keer? Wat zou ze daarmee willen bereiken?
- Beschrijf de reacties van de medepassagiers. Degenen die het met haar eens zijn en de mensen die haar tegenwerken. Bedenk voor beide groepen waarom ze zo reageren. Heb je begrip voor de ene, voor de andere groep of voor beiden?
- Hoe reageert Elin op deze reacties.
- Wat is na de analyse jouw mening over deze actie? Vind je Elin moedig of juist niet? Kan je je voorstellen dat je zelf zo'n actie zult uitvoeren? Licht je mening toe en gebruik argumenten die te

maken hebben met jouw waarden*.

* Waarden zijn dingen in je leven die jij heel belangrijk vindt. Je bent er niet elke dag mee bezin, maar ze bepalen je denken en handelen. Waarden zijn liefde, trouw, vrijheid, eerlijkheid en rechtvaardigheid.

PROTEST: Zweedse activiste weigert te zitten in vliegtuig

<https://www.youtube.com/watch?v=2DKgaYTgu7U>

42

Verdiepende werkvorm

We zien in het vliegtuig een botsing van waarden. Elin belemmert de vrijheid van de passagiers door vertrek van het vliegtuig te voorkomen. Aan de andere kant toont ze medemenselijkheid aan de vluchteling die uitgezet wordt naar een onveilig land. Bespreek met elkaar welke waarden je in dit filmpje kunt zien en hoe ze met elkaar botsen in de praktijk. Welke mogelijkheid voor een oplossing zie je?

Zweedse studente en activiste staat op in vliegtuig en stopt uitzetting vluchteling

NOS 24-07-2018, 22:20 AANGEPAST 25-07-2018, 15:43

Een Zweedse activiste heeft eergisteren een uitzetting van een Afghaanse man tegengehouden. De 22-jarige Elin Ersson weigerde twee uur lang te gaan zitten in een vliegtuig, totdat de Afghaan uit het toestel werd gehaald. Haar actie, die was voorbereid, leidde tot irritatie bij haar medepassagiers en de bemanning, maar ze kreeg ook steun. Ersson streamde haar actie live op Facebook. Die video heeft inmiddels 1,5 miljoen views.

Het vliegtuig van Turkish Airlines stond op het punt te vertrekken van Gotenburg naar Istanbul, toen de 22-jarige studente in actie kwam. Ze filmde zichzelf terwijl ze in het Engels vertelde waar het haar om ging. "Achter in het vliegtuig zit iemand die naar Afghanistan gebracht wordt. Daar is oorlog en als hij daarnaartoe gaat, wordt hij waarschijnlijk gedood. Ik verzoek jullie om zijn leven te redden", zei de ze in de video. Het vliegtuigpersoneel verzocht haar meerdere keren om te gaan zitten en haar telefoon uit te zetten. Dat weigerde ze. "Als jullie de 52-jarige man van boord halen, ga ik ook!"

43

Sommige passagiers steunden de activiste, anderen waren geërgerd over de vertraging. Een boze Engelssprekende passagier pakte haar telefoon af, maar een bemanningslid gaf die weer aan haar terug. Na twee uur werd de impasse doorbroken: de Afghaan werd door drie begeleiders uit het vliegtuig gehaald. Ersson stapte samen met hem uit, waarna het toestel alsnog kon vertrekken.

Boete of arrestatie

Het is onduidelijk of Ersson een boete krijgt. Turkish Airlines, die door de actie gedupeerd werd, kan haar verantwoordelijk houden voor de vertraging. Ook de politie kan haar een boete geven, of arresteren, omdat ze niet naar de bevelen van de piloot luisterde.

Ersson studeert en werkt als vrijwilligers bij vluchtelingenorganisaties. In het verleden was ze vaker betrokken bij acties om uitzettingen te voorkomen, maar nog nooit op deze manier. Het is onduidelijk waar de Afghaan nu is. Het wordt voor asielzoekers steeds moeilijker om asiel te krijgen in Zweden. Het beleid is na jarenlange ruimhartigheid flink aangescherpt, mede onder invloed van de opkomst van de Zweden Democraten. Deze rechts-populistische partij werd bij de laatste verkiezingen de derde partij van het land. In het najaar zijn er opnieuw verkiezingen in Zweden en immigratie is een van de belangrijkste thema's.

Verwerkingsactiviteit 6. Maak vrienden!

Doelgroep

Leerlingen vanaf 10 jaar.

Achtergrond en bedoeling

Er is een hardnekkige beeldvorming over godsdiensten en levensbeschouwingen. Ze zijn allemaal onbetrouwbaar, onverdraagzaam, prediken vrede, maar in verleden en heden schuwen ze geweld en onderdrukking niet. Na enig onderzoek wordt al snel duidelijk dat mensen in het algemeen, ook vertegenwoordigers van godsdiensten, geen engelen maar ook geen duivels zijn.

Een ander misverstand is dat veel mensen een vaststaand beeld hebben van de moslim, de christen, de hindoe of de humanist. We generaliseren zo heel makkelijk over eeuwen heen en vatten het gedrag van miljoenen mensen samen in één woord: onbetrouwbaar of onverdraagzaam. In deze werkvormen analyseren scholieren uitspraken van vertegenwoordigers van levensbeschouwingen en godsdiensten.

Met deze werkvormen hebben we de volgende Educatieve doelen:

- De deelnemers nemen kennis met verschillende levensbeschouwingen.
- De deelnemers kijken vanuit verschillende perspectieven naar mensen en hun eigenschappen.
- De deelnemers omschrijven hun eigen levensbeschouwing in een motto en lichten het toe.

Tijdsduur

Vorbereiding: 10 minuten.

Uitvoering: 30 minuten.

Activiteit

Kijk samen twee keer naar het filmpje 'Make Friends'. De eerste keer als kennismaking en de tweede keer met de vragen bij de hand. Beantwoord daarna de vragen en bespreek ze per twee. Probeer enkele conclusies te trekken over samenleven, verschillend zijn en het samen delen van waarden.

Suggesties voor het gesprek

- Zijn er mensen bij die je kent van TV of media?
- Is er een levensbeschouwing of godsdienst bij waar jij ook bij hoort of zou willen horen?
- Wat vind je van het advies om vrienden te worden met mensen die verschillende godsdiensten of levensbeschouwingen hebben?
- Een aantal mannen en vrouwen die je ziet, praten over God. Humanisten hebben geen God en streven naar mee menselijkheid. Kun je onder woorden brengen wat het geloof in een God toevoegt aan medemenselijkheid?
- Wat wordt bedoeld met de uitspraak: "Je wordt rijker als je meer te weten komt van de ander."
- Een van de vertegenwoordigers zegt: "Zoek niet alleen de verschillen tussen groepen." Ben je het daar mee eens? Waarom zou je dat niet moeten doen?
- Eén van de uitspraken: "Een gesprek hebben met mensen die helemaal anders zijn dan jij, is dat je ontdekt hoeveel dingen je samen deelt: gedeelde angst, gedeelde hoop, gedeelde zorgen." Ben je het hier mee eens? Heb je dat wel eens meegemaakt?
- Kom je in die groepen verschillende mensen tegen?
- Hoe komt het dat de meeste mensen graag samen met anderen in een groep zitten?
- Hoe kun je jezelf zijn in de groep?
- Wanneer ga je mee met de groep en bezwijk je voor de groepsdruk, en wanneer zeg je nee en ga je je eigen gang?
- Wat is je mening over het filmpje?
- De makers willen laten zien dat mensen verschillend zijn, maar toch veel dingen delen. Ben je het met dat standpunt eens?

Make Friends:

<https://www.youtube.com/watch?v=dzAdYW8bhZ4>

Verwerkingsactiviteit 7. Inburgeringstips voor nieuwkomers in ons land

Doelgroep

Leerlingen vanaf 14 jaar.

Achtergrond en bedoeling

In deze werkvorm staan de ervaringen van nieuwkomers bij hun inburgering in Nederland en België centraal. De deelnemers bedenken zelf een tip zodat een nieuwkomer daar rekening mee kan houden. De werkvorm is een oefening in perspectiefwisseling (anders kijken naar je eigen land) en empathie (kunnen invoelen wat de ander voelt).

Met deze werkvormen hebben we de volgende Educatieve doelen:

- De deelnemers benoemen ervaringen van nieuwkomers.
- De deelnemers omschrijven enkele belemmeringen in het verlies dat veel nieuwkomers ervaren en? in het inburgeringsproces.

Tijdsduur

Vorbereiding: 20 minuten.

Uitvoering: 50 minuten.

Activiteit

Centraal in deze werkvormen staan vijftien tips die nieuwkomers geven aan vluchtelingen die in ons land aankomen. Journalisten van de *Correspondent* hebben aan nieuwkomers gevraagd waar asielzoekers op moeten letten als ze willen inburgeren. Het kan zijn dat sommige teksten typisch op de Nederlandse situatie slaan, maar we denken dat het net zo relevant is voor de Duitse context. Het kan verrassend zijn om door hun ogen naar je eigen land te kijken. Ons doel is met leerlingen kennismaken van de tips, daarop reflecteren en zelf een nieuwe tip te ontwikkelen.

Begrijpend lezen is een belangrijke voorwaarde in deze werkvorm. Als sommige deelnemers daar moeite mee hebben, kunnen we de vijftien tips verdelen om de leeslast wat te verlichten. Elk tweetal in de groep krijgt twee tot vijf tips om te onderzoeken.

Let op: de vragen in de opdracht hieronder moeten wellicht iets worden aangepast naar de groep. Vraag twee kan eventueel worden overgeslagen. Stel in ieder geval vraag één en vraag drie aan de orde.

Opdracht

Journalisten van *De Correspondent* hebben aan erkende vluchtelingen gevraagd of zij tips willen geven aan vluchtelingen die net in Nederland aangekomen zijn.

1. Welke tips spreken je het meest aan?

Kies er twee en schrijf in enkele woorden op wat jou zo aanspreekt.

Bespreek de tips die je gekozen hebt met een andere deelnemer.

2. Welke belemmeringen komen asielzoekers tegen?

Noem twee belemmeringen als gevolg van het verlies van het thuisland en twee belemmeringen die zij in Duitsland tegenkomen.

3. Wat zou jij iemand die net in Duitsland aankomt, voor tips kunnen geven?

Verzamel alle tips en analyseer wat de overeenkomsten en verschillen zijn.

Inburgeringstips van nieuwe medelanders

1. Koop een fiets

“Door te fietsen zie je de omgeving, maak je een verbinding met het landschap en denk je minder na over de zorgen die je hebt.”

BabakAmiri (45, muzikant, vluchtte in 1991 uit Iran)

2. Zie jezelf als een baby

“Veel mensen blijven denken aan de tijd in hun vaderland, toen ze een baan hadden, vrienden en familie. Als je vasthoudt aan wie je was, word je depressief. Probeer jezelf te zien als een baby die alles opnieuw moet leren. En alles is eigenlijk even knap, net als wanneer een baby leert lopen.”

Ozjan van Schuylenburg-Issso (28, zelfstandig ondernemer, vluchtte acht jaar geleden uit Syrië)

3. Doe precies wat je zegt

“Als iemand je vraagt om te komen helpen verhuizen, zeg je: “Ik ga mijn best doen, Inshallah.” Dat betekent nee, Irakezen begrijpen dat. Maar in dit land houden mensen niet van onduidelijke taal. Ze gaan je pas vertrouwen als je precies doet wat je zegt. Ja is dus ja, nee is nee, en als je om 19 uur hebt afgesproken, dan moet je er ook echt zo laat zijn.”

Firas Al-Khoury (arts-assistent, vluchtte in 2006 uit Irak)

4. Vertrek uit het asielzoekerscentrum zo snel als je kunt

“Ik heb een advertentie gezet in een lokale krant en toen ik een kamer kon vinden ben ik meteen verhuisd. Die kamer maakte mij zo trots. Ik ben dolgelukkig naar de Ikea gegaan (een Europese keten waar je goedkope meubels kunt kopen) en heb een Billy-boekenkast gekocht.”

BabanKirkuki (41, dichter, vluchte in 1999 uit Irak):

5. Verwonder en verbaas je over je woonomgeving

“Ik liep langs een tuin waar een oude vrouw bezig was met beelden van tuinkabouters (kleine mannetjes met een puntmuts), die ze met een doekje afnam en voorzichtig terugzette in het gras. Ik heb er wel een kwartier naar staan kijken, zo mooi was dat.”

BabanKirkuki

6. Bevrijd jezelf van verstikkende elementen uit de cultuur van het thuisland

“Bedenk goed dat je nu in hier bent, dit is een vrij land. Wees niet bang voor die vrijheid, en bedenk dat je kunt stoppen met gewoonten of tradities uit jouw cultuur die je vervelend vindt.”

BabanKirkuki

7. Lees Nijntje

“Kinderboeken zijn een heel goede manier om de taal te leren. Ik las Nijntje, een populair kinderboek over een wit konijntje.”

Ilias Mathab (28, ambtenaar bij het ministerie van Buitenlandse Zaken, vluchtte in 1998 uit Afghanistan)

8. Sluit je af voor de nieuwsstroom uit jouw thuisland

“Ik heb iedereen die op Facebook over ISIS post, geblokt, en aan goede vrienden gevraagd of ze die berichten niet met mij willen delen. Ik heb honderd procent van mijn hersenen nodig om hier te zijn,

dus ik volg het nieuws niet.”

Firas Al-Khoury

9. Ga naar het buurthuis of de sportclub

“Voor mij is de voetbalclub mijn redding geweest. Op het veld en in de derde helft (Nederlandse uitdrukking voor wat drinken na de wedstrijd) kun je vrienden voor het leven maken.”

Firas Al-Khoury

10. Trek het je niet aan als de mensen kil doen

“Ik ben in Syrië gewend dat als je iemand op straat tegenkomt die je kent, je eventjes een praatje maakt. Dat is hier anders, mensen zeggen alleen maar ‘hallo’ of ‘doei’. Zelfs op een feestje vragen ze vaak niets aan je.”

Ozjan van Schuylenburg-Issso

11. Laat jouw kinderen spelen met Nederlandse/Belgische kinderen

“Na een tijdje zal je kind vriendjes mee naar huis willen nemen. Veel mensen worden dan bang: er komen andere kinderen die de taal beter spreken dan ik, straks weet ik niet wat er wordt gezegd. Wees toch gastvrij, het is belangrijk voor de ontwikkeling van je kind.”

MardjanSeighali (51, directeur studentenvluchtelingenorganisatie UAF, vluchtte in 1991 uit Iran)

12. Zeg het eerlijk als je een woord of zin niet begrijpt

“Veel vluchtelingen denken dat als ze iets vragen, ze voor dom worden versleten. Maar durf te vragen wat iets betekent, dat waarderen de mensen.”

MardjanSeighali

13. Leer omgaan met de directheid van Nederlanders

“Op je werk zullen mensen tegen je zeggen: ‘Dit doe je helemaal niet goed.’ Daar kun je heel onzeker door worden. Maar veel collega’s zullen je ook eerlijk zeggen wat je kunt verbeteren.”

Firas Al-Khoury (arts-assistent, vluchtte in 2006 uit Irak):

14. Word zelfstandig ondernemer

“Het is heel erg moeilijk om een baan te vinden op de arbeidsmarkt. Ik ben vertaler, hoogopgeleid. Toen de kaasboer bij mij in de buurt besloot ermee te stoppen, zag ik mijn kans. Nu verkoop ik Hollandse kazen, wie had dat ooit verwacht?”

Morty Balthazar (42, kaasboer, vluchtte in 1999 uit Iran)

15. Zoek iets in de nieuwe cultuur dat je kunt verdedigen

“In dit land zijn homo’s en hetero’s gelijk en kan een zwarte man burgemeester worden. Dat egalitaire en democratische, dat vind ik mooi aan Nederland. Ga op zoek naar een waarde die je wilt verdedigen, die bij jou past. Kun je niets vinden? Dan moet je nadenken over weggaan.”

Paul Mbikayi (51, rijksambtenaar, vluchtte in 1994 uit Zaïre, nu Congo)

Bron: De Correspondent i.s.m. VluchtelingenWerkNederland, Stichting Keihan en UAF. Vertaling: Ozjan van Schuylenburg-Issso en Laila Jazjy.

Verwerkingsactiviteit 8. Wat is vrede?

Doelgroep

Leerlingen vanaf 10 jaar.

Achtergrond en bedoeling

De deelnemers onderzoeken het begrip 'vrede' en bepalen voor henzelf hoe zij vrede kunnen maken in hun eigen leefwereld. We stellen als doel: de deelnemers omschrijven het begrip 'vrede' en betrekken dit op hun eigen leefwereld.

Tijdsduur

Vorbereiding: 10 minuten.

Uitvoering: 30 minuten.

Activiteit

De leerlingen schrijven individueel hun associaties op bij het begrip 'vrede'. Waar denk je aan bij het woord 'vrede'? Een korte zin of enkele woorden zijn voldoende. We kiezen eerst voor een individuele associatie, omdat dit meer variatie in de omschrijvingen oplevert. De omschrijvingen worden genoteerd. Identieke omschrijvingen krijgen een kruisje.

Wat valt op?

Er zijn twee soorten omschrijvingen. Omschrijvingen vanuit een **positieve** invalshoek, zoals: vriendschap, vrijheid, iedereen heeft te eten. Omschrijvingen vanuit een **negatieve** invalshoek, zoals: geen oorlog, geen honger, niet discrimineren.

De positieve omschrijvingen zijn veelal gericht op de toekomst en beschrijven veelal ook wat je kunt doen om vrede te maken. De negatieve omschrijvingen komen vaak voort uit het verleden of het heden.

Mogelijke conclusie:

Het zijn allemaal gedachten over Vrede en ze zijn allemaal waar voor ons. Vrede komt niet zomaar uit de lucht vallen, maar is een gevolg van menselijk handelen. Vrede zouden we kunnen zien als werkwoord. In andere talen zoals het Arabisch (Salaam) of Hebreeuws (Shalom) is vrede een werkwoordsvorm: vrede maken.

Enkele voorbeelden omschrijvingen

Goed met elkaar samenleven

Vrede is geen oorlog

Zelf je mening mogen zeggen

Geen haat, geen ruzie

Vrij zijn in je eigen land

Geen honger meer

Behulpzaam zijn voor anderen

Geen angst hebben

Respect hebben voor elkaar

Vrolijke mensen

Geen vluchtelingen

Je veilig voelen
Genoeg eten en drinken
Amnesty International is niet meer nodig
Geen verdriet meer
Geen discriminatie
Een eigen plekje op deze wereld
Samenwerken
Vrijheid van meningsuiting

Negatief	Positief
niet pesten	help elkaar
geen oorlog	veilig voelen
geen honger	iedereen heeft genoeg te eten
niet vechten	ruzie uitpraten
geen racisme	de schaduw van de zon kleurt iedereen gelijk
geen verdriet	mensen zijn vrolijk
geen discriminatie	respect voor elkaar
geen ruzie	conflicten zonder geweld oplossen
geen vluchtelingen	een eigen plek om te kunnen wonen

50

Verdieping (vanaf 14 jaar)

Global Peace Index

De Global Peace Index (GPI) rangschikt 163 onafhankelijke staten op hun niveau van vrede. De index van het Institute for Economics and Peace (IEP) is werelds toonaangevende maat voor wereldwijde vrede.

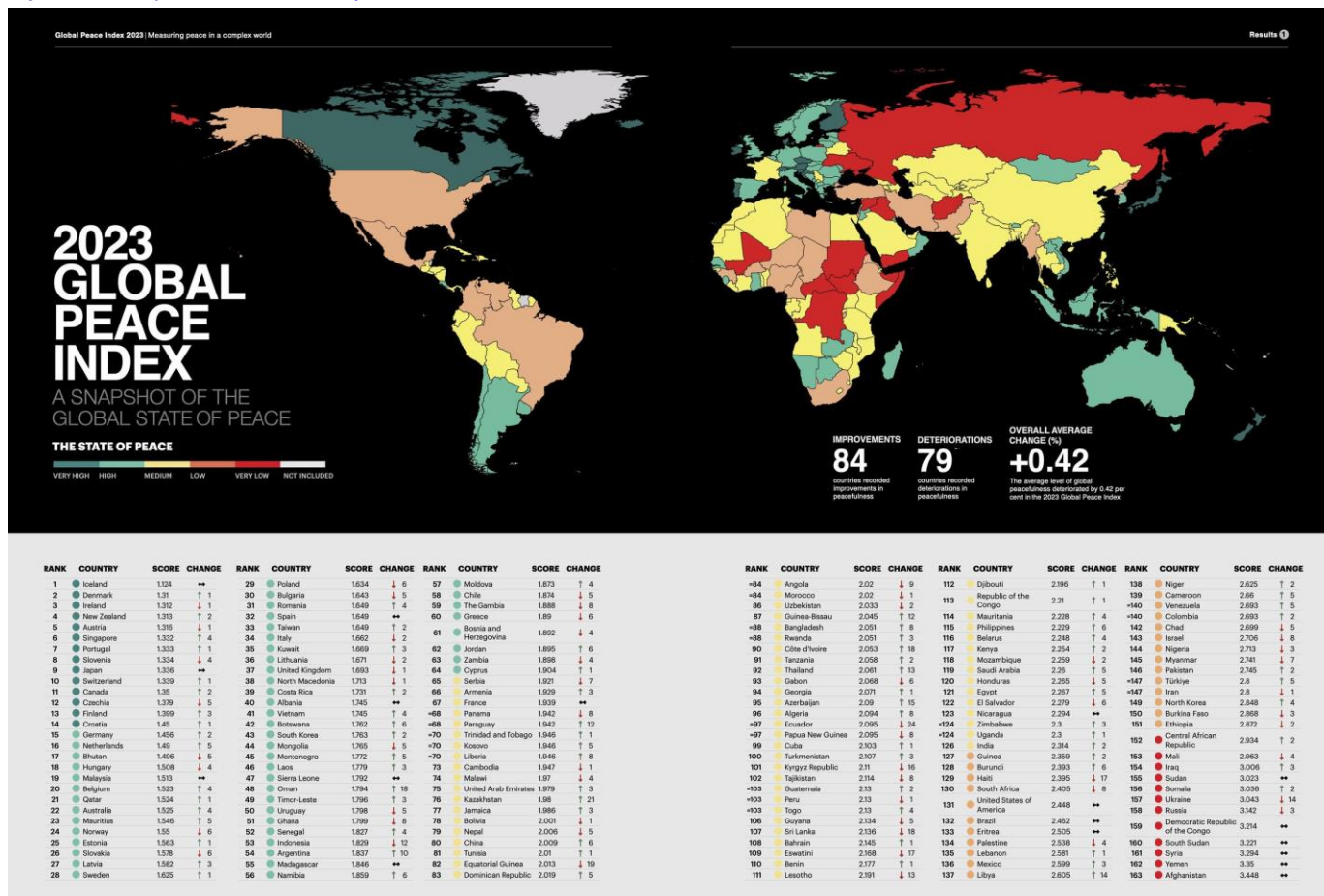
Dit rapport presenteert de meest uitgebreide gegevens gestuurde analyse van trends in vrede, de economische waarde ervan en hoe vreedzame samenlevingen kunnen worden ontwikkeld.

In samenhang daarmee publiceert dit instituut de Positieve Vrede Index. Onder Positieve Vrede verstaat men: de houdingen, bijdragen van burgers, instellingen en structuren die vreedzame samenlevingen tot stand brengen en in stand houden. Het resultaat van deze factoren die duurzame vrede creëren, zijn bloeiende economieën, betere prestaties op het gebied van ecologische maatregelen, een hoge mate van veerkracht en aanpassingsvermogen aan veranderingen.

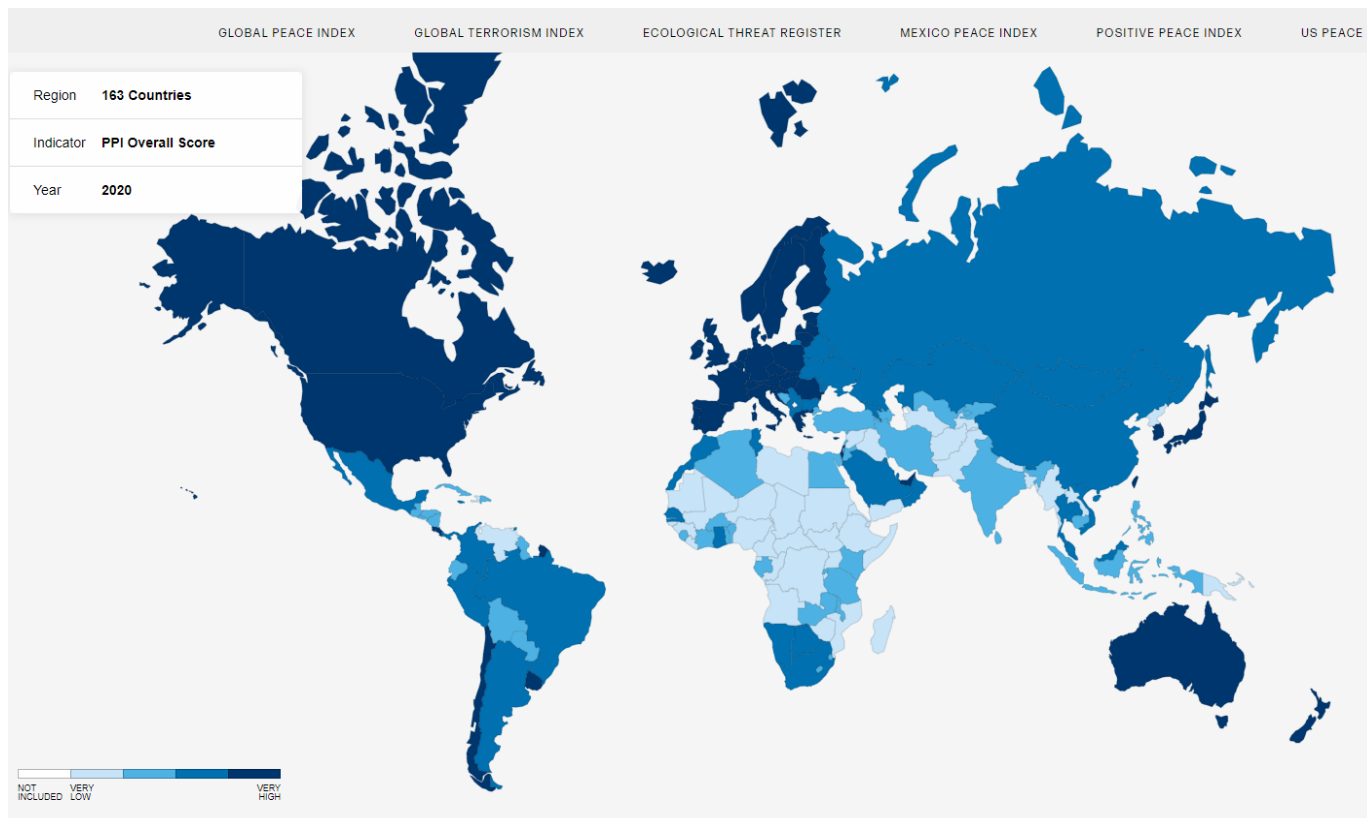
Andere factoren die verbeteren bij positieve vrede zijn maatregelen op het gebied van inclusiviteit, welzijn en geluk. Daarom kan Positieve Vrede worden omschreven als het creëren van een optimale omgeving waarin het menselijk potentieel tot bloei kan komen.

Interessant om te kijken op welke plaats Duitsland en Nederland staan in deze Indexen. Staan ze in de top tien? Welk land staat op nummer één? Welk land staat onderaan de lijst? Zoek uit hoe dat komt. De websites zijn in het Engels, maar dat geeft vakoverschrijdende mogelijkheden.

Kijk verder op: [GPI-2024-web.pdf](#)

Kijk verder op: [Positive Peace Index \(visionofhumanity.org\)](#)

Verwerkingsactiviteit 9. Vrede maken kan iedereen, altijd, overal...

Doelgroep

Leerlingen vanaf 10 jaar.

Achtergrond en bedoeling

De deelnemers onderzoeken hoe en waar zij vrede kunnen maken in hun eigen leefwereld. Ze ontwikkelen ideeën en oefenen in de praktijk. Ze maken een verslag van hun ervaringen en veroorzaken een kettingreactie van kleine, maar heel belangrijke vredesactiviteiten.

Met deze werkvormen hebben we de volgende educatieve doelen:

- De deelnemers omschrijven het begrip 'vrede'.
- De deelnemers operationaliseren hun visie op vrede door het ontwikkelen van kleine activiteiten.
- De deelnemers presenteren hun ervaringen en veroorzaken met anderen een kettingreactie.

Tijdsduur

Voorbereiding: 10 minuten.

Uitvoering: 30 minuten.

Werkwijze

- De leerlingen krijgen onderstaande lijst met suggesties om vrede te maken. Ze herkennen de lijst uit de V-LAB Express. Ze bekijken individueel de voorbeelden en geven per actie een + of –.
(+ staat voor haalbaar en – voor onhaalbaar voor mij.)

- Een aantal voorbeelden hebben misschien toelichting nodig. Ook kan het voorkomen dat de leerlingen de acties (nog) niet met 'vrede' maken in verband kunnen brengen.

- Vervolgens maken we een inventarisatie van de keuzes. De deelnemers kunnen toelichtingen geven en aan elkaar vragen stellen. Het kan interessant zijn om te kijken naar de verdeling: onhaalbaar – haalbaar. Wat zegt dat over de deelnemers zelf?

- De leerlingen kiezen vervolgens vijf activiteiten uit die het meest bij hen passen en haalbaar zijn. Zeer waarschijnlijk zal de keuze, die zij in de tentoonstelling gemaakt hebben, hier ook bij zijn. Dat schrijven ze op en ze noteren daarbij ook wie of wat zij daarvoor nodig hebben. En: waar en wanneer ze de activiteit om vrede te maken gaan uitvoeren. Is er geld nodig? Kun je het beter samendoen met je vriend of vriendin? Heb je je ouders erbij nodig? Wanneer ze deze vragen hebben beantwoord, is het actieplan klaar. Het is denkbaar dat we enkele groepjes vormen van leerlingen die samen een actie gaan doen.

Opdracht

Bekijk al deze acties voor vrede en vrijheid.

Maak een keuze bij elke actie.

O Dit is haalbaar voor mij om te doen

O Dit is niet haalbaar voor mij om te doen

Wat kun jij doen om de wereld mooier te maken?

(vanaf 10 jaar)

1. Zaai bloemzaden in een park of groenstrook.
2. Groet een dakloze of straatkrantverkoper. Kijk niet weg.
3. Onderzoek of je een gewoonte uit een andere cultuur kunt overnemen.
4. Als je iets wilt kopen, kijk eerst of het tweedehands verkrijgbaar is.
5. Schrijf op wie er allemaal voor jou zorgt. Voor wie zorg jij?
6. Wees aardig tegen een nieuwe klasgenoot. Het is spannend ergens nieuw te zijn.
7. Help iemand met leren (daar leer je zelf ook van).
8. Laat iemand voorgaan in de bus of in de winkel.
9. Doe je mond open als er iemand wordt gepest. Het is makkelijker als je het samen doet.
10. Bedenk hoe je thuis kunt helpen om minder energie te gebruiken.
11. Pomp stiekem de fietsbanden van je zus/broer/moeder op.
12. Leer het woord vrijheid zeggen in alle talen die de leerlingen uit je groep kunnen spreken.
13. Bedank de schoonmaker in je school, op straat of op het station.
14. Ruim met je vrienden drie minuten afval van de straat op.
15. Vraag een oude buurvrouw hoe ze leefde als kind zonder internet en mobieltje.
16. Doe bij een ruzie iets totaal anders, bijvoorbeeld de ander alleen maar gelijk geven.
17. Verzin aan het eind van elke dag drie dingen waar je dankbaar voor bent.
18. Verstop een klein cadeautje in de tas van iemand uit je klas.
19. Vertel iemand over een ervaring die jou gelukkig maakte.
20. Kijk naar de aarde als een astronaut: we hebben er maar één.
21. Sta elke dag tien minuten stil bij wat je doet of leer mediteren.
22. Zeg goedemorgen tegen vijf mensen als je naar school fietst.
23. Stuur een aardig appje naar iemand die het moeilijk heeft.
24. Bedenk of je mee wilt doen aan een schoolstaking voor het klimaat.
25. Doe een klusje zonder dat je er geld voor krijgt bij het dierenasiel, buurthuis of de kerk.
26. Zoek iemand om samen 'Ophouden' te roepen, als je ziet dat iemand gepest wordt.
27. Koop een doosje kleine snoepjes en deel die uit als je ergens in de rij moet staan.
28. Geef twee mensen, bekenden of onbekenden, een compliment.

Verwerkingsactiviteit 10. Wat vergroot of verkleint jouw vrijheid?

Doelgroep

Leerlingen vanaf 10 jaar.

Achtergrond en bedoeling

Deze werkvorm is door veel groepen kinderen en jongeren uitgevoerd. Uit de ervaringen blijkt dat veel scholieren een naïef beeld van vrijheid hebben. De volgende omschrijvingen waren favoriet. Vrijheid betekent: geen regels, geen zeurende ouders, alles kunnen doen waar je zin in hebt, heel veel vakantie, genoeg geld, nooit meer naar school.

Pas bij nadere beschouwing en doorvragen bleek dat ook scholieren zich bewust zijn van het feit dat vrijheid zonder grenzen niet bestaat. Dankzij grenzen, regels, afspraken en wetten ontstaat een kader waarin vrijheid beleefd kan worden.

Met deze werkvormen hebben we de volgende educatieve doelen:

- De deelnemers omschrijven vrijheid als iets dat kan toenemen of afnemen.
- De deelnemers leggen uit dat vrijheid en regels samengaan aan de hand van de metafoor van het verkeer en sport.

Al werkend komen de deelnemers erachter dat vrijheid zonder regels tot chaos leidt. Laat het proces starten zonder introductie, ga de opdracht met de deelnemers uitvoeren en trek stap voor stap conclusies. Sommige leerlingen leggen de relatie met mensenrechten en het werk van Amnesty International.

Tijdsduur

Voorbereiding: 10 minuten.

Uitvoering: 30 minuten.

Wat vergroot of verkleint jouw vrijheid?

Opdracht:

Zet een kruisje in het blok achter de beweringen.

	Verkleint mijn vrijheid		Vergroot mijn vrijheid
Voorbeeld		X	
Paspoortcontrole op de luchthaven.			
Je ID laten zien bij een examen.			
Portier bij de ingang van de discotheek.			
Alcohol kopen vanaf 18 jaar.			
Inchecken in het Openbaar Vervoer.			
Scooterrijbewijs.			
Verkeersregels.			
Of ik gelovig ben of niet.			
Je mening over de opvang van vluchtelingen.			
De wekker.			
Verkoopverbod voor sigaretten onder de 18 jaar.			
Naar school gaan.			
Scheidsrechter in de sport.			
Gele kaart in een voetbalwedstrijd.			
Schoolregels.			

Kijk in welk blok jouw keuzen vooral liggen en lees het commentaar.

Heb je vooral keuzes gemaakt in dit blok, dan vind je dat jouw vrijheid minder wordt. Bedenk wel dat je afspraken met andere mensen moet maken. Stel je maar voor dat er geen regels in de sport of in het verkeer zouden zijn.	Zitten jouw keuzes vooral in dit blok, dan begrijp je dat deze regels nodig zijn. Anders wordt het een puinhoop. Dat wil niet zeggen dat regels altijd leuk zijn, meestal niet. Regels vergroten en verkleinen jouw vrijheid tegelijkertijd.	Vallen jouw keuzes vooral in dit blok, dan vind je dat deze maatregelen je vrijheid vooral vergroten. Tegelijk verkleinen ze jouw vrijheid. Misschien geeft het je zekerheid dat de regels duidelijk zijn.
---	--	--

Ben je eens met het commentaar?

☐ Ja ☐ Nee

Geef argumenten voor je antwoord.

Vergelijk de antwoorden met een andere leerling.

Wat zijn de verschillen en overeenkomsten? Hoe komt dat?

Colofon

De V-LAB Express is een mobiel laboratorium waarin kinderen en jongeren onderzoek kunnen doen naar vrede, vrijheid en burgerschap. De interactieve tentoonstelling reist door Duitsland en Nederland en is een initiatief van de Stichting Vredeseducatie.

Concept en samenstelling Jan Durk Tuinier

Ontwerp en productie Hayo van Gernerden
Ontwerp buitenkant en Routekaart: Marieke de Beurs

Vertaling Sonja Rexwinkel

Docentenhandleiding

Naast deze pedagogische handleiding ontvangen docenten, docenten en begeleiders die met een groep het V-LAB bezoeken het inspiratieboek 'Tekenen voor vrede: 100 manieren om de wereld mooier te maken.'

Met financiële steun van: vfonds, Gemeente Utrecht, Solidariteitsfonds, Ars Donandi met Vredesfonds en Sophie Booy-Barones van Randwijck Fonds. De tour wordt mede mogelijk gemaakt door steun van diverse gemeenten en lokale fondsen.

© 2022/2025 Stichting Vredeseducatie

Stichting Vredeseducatie
Pr. Bernhardlaan 91B
6713 MB Ede
Tel: 06 83 83 33 58
Email: vrede@xs4all.nl
www.vredeseducatie.nl

De tentoonstelling De V-LAB Express gaat over onderwerpen als conflict en macht, maar ook over vrijheid, solidariteit en het creëren van vrede in de eigen leefomgeving. Bezoekers ontdekken gaandeweg dat de tentoonstelling over henzelf gaat, over hun eigen idealen, hoop, normen, houdingen en beslissingen.

De tentoonstelling is gericht op kinderen en jongeren van 10 tot 18 jaar in scholen, kinder- en jeugdwerk. In de V-LAB Express werken bezoekers in tweetallen met behulp van een routekaart waarop meningen en antwoorden worden genoteerd. Na het bezoek ontvangen ze een certificaat waarin de beslissingen die ze in de tentoonstelling hebben genomen, worden genoteerd.

In dit handboek beschrijven we de achtergrond en de doelen van burgerschapseducatie en doen we enkele suggesties over hoe je ermee kunt werken. Democratie is een menselijk streven en moet ontdekt, geleerd en geoefend worden door kinderen en jongeren. Dit is mogelijk in de tentoonstelling in het Vredeslab.